

БРОЈ 9

15. октобар 2013.

БИЛТЕН

Поглавље 15

Зорана Михајловић:

Много смо спремнији него што се мисли - Два тима за преговоре

Јанез Копач:

Највећи проблем у сектору гаса - нафта није проблематична

Искуства суседа:

Жељко Томшић (Хрватска), Не посматрајте Европску комисију као непријатеља

Роберт Голоб (Словенија), Никако приватизација пре либерализације тржишта

Чланице ННКС:

- Привредна комора Србије
- НИС а. д.
- ЈП Србијас
- Транснафта
- Лукоил

За Билтен:

Александар Пејовић, Црна Гора:

Отварање преговора после скрининга ЕК

Слободан Петровић, ПКС: Чекају нас тешки послови

Томислав Мићовић, УНКС: Биће потребне године да привреда подигне конкурентност

САДРЖАЈ:

- 3** **Порука читаоцима**
- 4** **Интервју:**
Зорана Михајловић, министар енергетике, развоја и заштите животне средине:
Много смо спремнији него што се мисли - Два тима за преговоре
- 9** **Јанез Копач** - директор секретаријата Енергетске заједнице:
Највећи проблеми у сектору гаса – нафта није проблематична
- 11** **Србија кроз НИС већ ушла у ЕУ**
- 13** **Роберт Голоб**, преговарач Словеније у области енергетике са ЕУ:
Никако приватизација пре либерализације тржишта
- 16** **Жељко Томшић**, главни преговарач о "Поглављу 15" у име Хрватске:
Не посматрајте Европску комисију као непријатеља
- 19** **Слободан Петровић**, секретар Удружења за енергетику Привредне коморе Србије:
Чекају нас тешки послови
- 21** **Пише за Билтен ННКС:**
Александар Пејовић, главни преговарач Црне Горе са ЕУ:
Отварање преговора после скрининга Европске комисије

Томислав Мићовић, генерални секретар УНКС:
Биће потребне године да привреда подигне конкурентност
- 25** **Вести из Светског нафтног света**
- 26** **Вести Националног нафтног комитета Србије**
- 27** **Чланице ННКС**
- Привредна комора Србије
  - НИС а.д.
  - ЈП Србијагас
  - Транснафта
  - Лукоил

Поштовани читаоци,

Србија и Европска унија отвориће највероватније на пролеће идуће године „Поглавље 15“ у преговорима о данас једној од најконтраверзнијих области када је у питању дефинисање европске регулаторне политике. Којим темпом ... и по коју цену ... и на чији терет ићи у правцу коначног циља - стварања јединственог европског енергетског тржишта – питања су око којих се воде расправе између земаља чланица, произвођача и потрошача енергије ...

Комплексност и значај ове области били су разлог да Билтен ННКС већ сада изађе пред своје читаоце са, можемо слободно рећи, јединственим досијеем који обухвата како ставове и очекивања наше земље од поглавља енергетике, тако и гледања и услове Европске уније и најсвежија искуства и савете нама најближих земаља које су окончале преговоре и послате део ЕУ, или се припремају за те изазове.

Наша публикација којом је ННКС, иако најмлађи члан Светског нафтног савета, унео својеврсну новину у пракси овог форума Националних комитета више од 60 земаља чланица, и овај пут окупља најрепрезентативније саговорнике позване да говоре о теми којом се број бави.

Посебно задовољство нам пружа и чињеница да излазимо са овом најактуелнијом темом наше енергетске сцене у години у којој Србија председава Енергетском заједницом и непосредно уочи састанка Министарског савета ЕЗ у Београду.

Редакција Билтена ННКС

ИНТЕРВЈУ: Зорана Михајловић, министар енергетике, развоја и заштите животне средине

Аутор: Владимир Спасић

Много смо спремнији него што се мисли – Два тима за преговоре

С обзиром да водим два тешка сектора, енергетику и заштиту животне средине, у наредном периоду формираћу два тима за преговоре са Европском унијом о „Поглављу 15“ које ће чинити представници целокупне стручне и институционалне јавности - од министарства, владе, цивилног сектора, универзитета, академије, института, па до свих оних који су овакве преговоре већ одавно прошли – изјавила је у интервјуу за Билтен Националног нафтног комитета Србије Зорана Михајловић, министарка енергетике, развоја и заштите животне средине.

БИЛТЕН ННКС: Колико је Србија спремна за преговоре о “Поглављу 15” које се односи на енергетику?

ЗОРАНА МИХАЈЛОВИЋ: Мислим да смо много спремнији него што се мисли и него када говоримо о осталим поглављима која ће се отворати, посебно након годину дана рада ове Владе током које је потпуно заокружена подзаконска регулатива. То се нарочито односи на обновљиве изворе енергије (ОИЕ).

Потписивањем Уговора о оснивању Енергетске заједнице (ЕнЗ), Србија је припреме за преговоре с Европском унијом започела практично још 2006. године. Примена овог Уговора подразумевала је примену одговарајућих директива и формирање одговарајућих институција, као што је, на пример, независно регулаторно тело у области енергетике.

Што се тиче самих преговора, у области енергетике имамо добре познаваоце европских прописа. Кроз рад радних група и тела ЕнЗ већ смо успели да се изборимо за одређене прелазне рокове код имплементације појединих одредби енергетских директива. Примера ради, рок за формирање обавезних резерви нафте померили смо за две године у односу на привобитни план, тако што смо дали добре аргументе због чега нам је одлагање потребно.

БИЛТЕН ННКС: Ипак, колико је домаћа регулатива у складу са правилима ЕУ у овој области?

ЗОРАНА МИХАЈЛОВИЋ: У Србији никада није био проблем донети основни закон и стратегије, већ подзаконске акте, који су каснили годинама, али и акциони планови остварења стратегија. Мислим да смо радом у претходних годину дана то сасвим променили. Регуллатива која је каснила

Србија у 2013. председава ЕнЗ, одлучено је на министарском састанку ЕнЗ, октобра 2012. у Будви

је у претходној години донета и усклађена са стандардима. Тренутно радимо на изменама и допунама Закона о енергетици, јер имамо обавезу да га на основу одлуке Министарског савета ЕнЗ из 2011. године, усагласимо са трећим пакетом директива, и то до 2015. године.

Током 2013. године донета је Уредба о енергетски заштићеном купцу, којом је за најсиромашније категорије становништва обезбеђено умањење рачуна за гас и електричну енергију, а у току трећег квартала овај пропис ће обухватити и грејање.

Такође, 2012. године је преузета обавеза примене Директиве о ОИЕ. Дефинисали смо циљ да удео ове енергије буде 27 одсто у бруто финалној потрошњи енергије у 2020. години, ревидиране су подстицајне мере (feed-in tariffs) за производњу енергије из ОИЕ и унете су измене које олакшавају инвестирање. Тим изменама додатно је прецизирана процедура за

издавање дозвола за изградњу енергетских објеката и уведена права, али и обавезе инвеститора према Министарству као издаваоцу.

Донет је Закон о ефикасном коришћењу енергије, који ће обезбедити и подржати одговорно, рационално и одрживо коришћење енергије, и тако допринети сигурнијем снабдевању енергијом, порасту стопе запошљавања, конкурентности и заштити животне средине.

Доста је урађено и у погледу сигурности снабдевања, односно обезбеђењу извора и диверзификацији праваца снабдевања природним гасом. Потписани су Споразум између Србије и Руске Федерације о испорукама природног гаса Србији, Меморандум о разумевању између Србије и Бугарске који представља основу за спровођење пројекта гасовода Ниш-Димитровград–граница са Бугарском и именован српски део Заједничког техничког одбора који ће пратити спровођење пројекта. Донет је и Закон о „Јужном току“ којим се убрзава поступак за припрему и изградњу гасовода у Србији.

Без обзира на све, пуно је још посла пред нама, а све у циљу повећања конкурентности наших енергетских предузећа.

БИЛТЕН ННКС: Да ли очекујете проблеме у преговорима?

ЗОРАНА МИХАЈЛОВИЋ: Пред нама су изазови да благовремено испунимо све захтеве који су постављени на путу европских интеграција. Они захтевају доста рада, али су достижни. Мислим да када се знају циљеви и приоритети енергетске политике, на којима радимо већ дуго, онда се проблеми и решавају. Реформисање енергетских предузећа нигде није ишло лако, па је могућа критична тачка и код нас. Али мора се кренути, а самим тим је повратак на старо немогућ.

БИЛТЕН ННКС: Да ли би испуњавање стандарда ЕУ могло да кошта државу и фирме, у смислу улагања (на пример у складишта нафте и нафтних деривата да би се испунили услови о обавезним залихама)?

ЗОРАНА МИХАЈЛОВИЋ: Испуњавање стандарда ЕУ сигурно значи и додатна улагања посебно у погледу испуњавања захтева енергетске ефикасности и заштите животне средине. У погледу обавезних резерви настојали смо да обезбедимо рок који ће додатна улагања свести на минимум, јер је резерве потребно обезбедити до почетка 2023. године. Али предности које ће држава имати од подизања нивоа енергетске безбедности су огромне. У оквиру измена Закона о робним резервама предложили смо одређена решења која ће омогућити да имамо савремен и ефикасан, а истовремено нашим потребама прилагођен систем обавезних резерви нафте и нафтних деривата. С друге стране, ова додатна улагања не треба посматрати као трошак, већ као активности којима ће се смањити будући трошкови. Подизањем нивоа енергетске

ефикасности смањиће се потрошња енергије тако да се додатна улагања враћају кроз неколико година. Стварање одговарајућих резерви има веома велику важност јер, да подсетим, енергија је најскупља онда када је нема на тржишту.

БИЛТЕН ННКС: Шта ће преговори са ЕУ променити за државне институције, фирме и грађане?

ЗОРАНА МИХАЈЛОВИЋ: Србији су потребни уврежен систем и јасна правила, а тога није било у претходном периоду. Србији је такође потребно да контролише спровођење онога што је планирано. Зато је добро да брже ускладимо наше законе са директивама и уведемо потпуни ред у енергетски, али и сваки други сектор. С обзиром на то да је примена енергетских директива започела, фирме и грађани су већ имали прилике да осете одређена

побољшања. Отворено је тржиште нафтих деривата, као и тржиште електричне енергије и природног гаса на преносном, односно транспортном систему. Квалитет испоруке енергије и енергената подигнут је на виши ниво, обављена су значајна улагања у заштиту животне средине и утврђена могућност стицања статуса енергетски заштићеног купца. Сада предстоји отварање тржишта и на дистрибутивним системима. На тај начин, отвара се могућност за повећање конкуренције на тржишту енергије, што ће допринети снижавању цена и подизању нивоа услуга.

Проф др. Зорана З. Михајловић (42) је јула 2012. године именована за Министра

енергетике, развоја и заштите животне средине Владе Републике Србије. Дипломирала (1993), магистрала (1998) и докторирала (2001) на Универзитету у Београду – Економском факултету. Звање научног сарадника стекла је 2006. године, на Економском факултету у Београду, звање доцента на Мегатренд Универзитету 2008. године, а звање ванредног професора октобра 2011. године. Радилa је, поред осталог, на руководећим местима у ЈП „Електропривреда Србије“, а од 2004. до 2006. године је ангажована у Влади Србије, као саветник потпредседника Владе за енергетику и политику заштите животне средине.

До 2010. године обављала је послове саветника за енергетику тадашњег председника Владе Републике Српске, Милорада Додика. Била је члан Управног одбора ЈП ЕПС (2004-2007), као и главни и одговорни уредник месечника „ЕУ Маркет“ (2007-2008), а од 2008. године је запослена на Мегатренд Универзитету, где је октобра 2011. године именована за проректора за науку. Аутор је и коаутор четири књиге из области енергетике и одрживог развоја, учесник у многим националним и међународним пројектима и конференцијама и до данас је написала и објавила преко двестотине радова о проблемима и могућностима српског енергетског сектора, у компарацији са регионом и земљама ЕУ, а у циљу достизања одрживог развоја. Оснивач је НВО Женска влада, члан НВО Европски покрет у Србији, и организације East West Bridge, као и члан редакцијског одбора часописа „Еко Србија“. Члан је Српске напредне странке од 2009. године и председник је Савета странке за енергетику и рударство. До октобра 2012. године била је члан Председништва, када је на Скупштини Странке, изабрана за потпредседника СНС. До формирања владе била је народни посланик у Парламенту Србије.

ИНТЕРВЈУ: Јанез Копач, директор секретаријата Енергетске заједнице

Autor: Владимир Спасић

Највећи проблеми у сектору гаса – нафта није проблематична

Највеће проблеме у преговорима очекујем у гасном сектору јер нису усвојена правила о приступу мрежи и тржишту, док се сектор нафте не чини проблематичним. Раздвајање оператора преноса “Србијагаса” и “Југоросгаса” мора да буде кључни приоритет. Без тога се не може очекивати развој конкурентног тржишта гаса у Србији - каже Јанез Копач, директор секретаријата Енергетске заједнице.

БИЛТЕН ННКС: Колико су српски закони у складу са законима ЕУ у енергетском сектору?

ЈАНЕЗ КОПАЧ: Acquis communautaire Енергетске заједнице (ЕЗ) је близак законодавству ЕУ. Он обухвата прописе у области електричне енергије, гаса, конкуренције, обновљивих извора енергије, енергетске ефикасности, заштите животне средине, нафте и статистике. За Србију, ЕЗ може да се посматра као нека врста чекаонице за придруживање ЕУ. Да бисте затворили “Поглавље 15”, земља мора да превазиђе бројне препреке и сметње. Србија заостаје у усвајању закона ЕУ упркос томе што је једна од најнапреднијих земаља у ЕЗ. Има веома посвећен и образован тим у Министарству енергетике и стручног регулатора (АЕРС), најнезависнијег у региону. Усвајање Закона о енергетици 2011. био је изузетан напредак, али у пракси још недостају подзаконски акти, неопходни за спровођење Закона.

БИЛТЕН ННКС: Где очекујете да ће Србија имати највише проблема у преговорима?

ЈАНЕЗ КОПАЧ: Међу највећим проблемима видим сектора гаса. Упркос чињеници да Србија има релативно добро развијено тржиште гаса и дугу традицију прекограничног и преноса на својој територији, још нису уведена правила о приступу мрежи и тржишту. То се дешава упркос чињеници да је прошло доста година од истека рока за спровођење acquis за гас. Према Закону о енергетици оператори је требало да раздвоје активности пре 1. октобра 2012., а рок према Споразуму о ЕЗ је истекао одавно, 1. јула 2007.

Раздвајање оператора преноса “Србијагаса” и “Југоросгаса” мора да буде кључни приоритет. Без тога се не може очекивати развој конкурентног тржишта гаса у Србији. Раздвајања је потребно у складу са “Другим енергетским пакетом”, али је Србија већ требало да разматра и раздвајање у складу са “Трећим пакетом”, чије одредбе требају да се примене у току 2014.

Осим сектора гаса, где ја видим пре свега политичке препреке на путу реформи, велики изазов за Србију биће поштовање Директиве за велике електране (Large Combustion Plants Directive), што ће захтевати значајне инвестиције у наредним годинама.

Дугорочни међувладин споразум са Русијом о испорукама гаса треба да буде усклађен са ЕУ acquis. Решавање текућег спора у области електричне енергије између Србије и Косова* ће бити важно. У наредним месецима и годинама, кључни изазов за Србију ће бити примена “Трећег енергетског пакета” за електричну енергију и гас. Наравно, практична примена ових закона ће бити под лупом Секретаријата ЕЗ.

БИЛТЕН ННКС: Сектор нафте?

ЈАНЕЗ КОПАЧ: Не чини се проблематичним. Када је реч о резервама нафте, Србија је пристала да усвоји Директиву ЕУ о резервама нафте 2009/119/ЕЗ која регулише минималне залихе сирове нафте и нафтих деривата. Србија је на путу да усвоји нови закон о робним резервама у складу са Директивом до краја 2013.

БИЛТЕН ННКС: На шта би српски преговарачи требало да обрате пажњу?

ЈАНЕЗ КОПАЧ: Изнад свега, Србија мора да постигне национални консензус о томе како њен енергетски сектор треба да изгледа за пет, десет, тридесет или педесет година. Када је енергија у питању, мора се мислити најмање двадесет година унапред. Консензус ће морати да се постигне између свих релевантних заинтересованих страна - државе, компаније, стручне јавности, невладиних организација и потрошача. Требало би узети у обзир обавезе из Уговора о ЕЗ као полазну тачку за улазак у ЕУ. Први услов за успех је имати јасну визију са стратешким циљевима. Србија би требало да пажљиво погледа енергетску стратегију ЕУ, а потом да види где је, и шта од тога могуће да усвоји.

енергије и обезбеђивање енергетске безбедности Србије у наредним деценијама.

Енергетске компаније ће профитирати од повећане тржишне транспарентности и отвореног и недискриминаторног приступа инфраструктури. Знам да се ове промене неће десити преко ноћи. Међутим, Србија мора стално имати на уму ове

Када се ово обави, неопходно је да се преговори о приступању одвијају јавно, у сарадњи са свим заинтересованим странама. Суштина преговора су компромиси и то не би требало крити од грађана. Лобирање би требало да буде професионално и етично - то није увек био случај у Србији у прошлости.

Не постоји скривен план. Више је него јасно шта ЕУ очекује од нових чланова (и шта нуди заузврат). Србија мора да дефинише свој пут ка ЕУ, а затим да своје националне циљеве усклади са онима у ЕУ. То ће бити изазов, али може да се уради на много различитих начина.

БИЛТЕН ННКС: Шта ће преговори променити за предузећа, грађане и државе у Србији?

ЈАНЕЗ КОПАЧ: Довођење законодавства у складу са правним тековинама ЕУ ће донети добит за све, али пре свега за потрошаче. Они ће моћи да промене добављача енергије и имаће корист од ценовне конкуренције. Отворено и конкурентно тржиште ће створити праве сигнале за инвеститоре, а повећање инвестиција је кључ за модернизацију инфраструктуре, повећање обновљивих извора

погодности како би доносила храбре одлуке и превазилазила препреке.

БИЛТЕН ННКС: Може ли ЕЗ помоћи Србији у том преговорима?

ЈАНЕЗ КОПАЧ: Секретаријат ЕЗ има двоструку улогу у том погледу. Прво, помаже Србији у усвајању и спровођењу енергетских прописа. И, објективно оцењује усклађеност Србије са ЕУ *acquis*.

* Ова ознака је без прејудуцирања ставова о статусу, у складу је са Резолуцијом и саветодавним мишљењем МСП о проглашењу независности Косова.

Јанез Копач је рођен 28. Јула 1961. Године у Љубљани.

КАРИЈЕРА

Децембар 2012 - Директор Секретаријата Енергетске заједнице

Децембар 2008 - фебруар 2012. Директор Директората за енергетику, Словенија

Децембар 2005 - новембар 2008. Прокуратор, Ен плус, Словенија

Децембар 2000 - децембар 2004. Министар екологије, просторног планирања и енергије, Словенија

Април 1990 - децембар 2000. члан Парламента, председник Одбора за буџет, Државни збор Словеније, Словенија

Април 1992 - мај 1992. Министар финансија, Словенија

Јун 1988 - април 1990. Члан председништва Организације младих, Словенија

ОБРАЗОВАЊЕ

1986 - 1996. мастер економских наука, Економски факултет, Љубљански универзитет; специјализација: економија међународних односа

1981 - 1986. бачелор, Економски факултет, Љубљански универзитет

INTERVIEW: **Janez Kopač**, Director, Energy Community Secretariat

By: **Vladimir Spasić**

Biggest problems in gas sector – the oil sector seems unproblematic

Biggest problems in negotiations I see in the gas sector because rules on access to the network and the market have not yet been put in place, while the oil sector does not seem problematic. Unbundling of the transmission system operator Srbijagas and Yugorosgaz A.D. must be a key priority. Without this, a competitive gas market in Serbia cannot be expected to develop - says Janez Kopač, director of Energy Community Secretariat.

NPCS BULLETIN: How much is now Serbia ready to join the EU looking at the requirements of "Chapter 15"? How much are Serbian laws in accordance with EU laws in energy sector?

JANEZ KOPAČ: The Energy Community *acquis communautaire* closely models EU legislation. It covers legislation in the fields of electricity, gas, competition, renewables, energy efficiency, environment, oil and statistics. For Serbia, the Energy Community can be thought of as a sort of waiting room to join the EU. To close chapter 15, the country needs to overcome a number of obstacles and bottlenecks. Serbia is lagging behind in the adoption of EU energy legislation despite being one of the most advanced countries in the Energy Community. It has a very committed and knowledgeable team at the Ministry of Energy, in addition to a knowledgeable regulator (AERS), which is the most independent in the region. The adoption of the 2011. Energy Law was remarkable progress but secondary legal acts, necessary to implement the Energy Law in practice, are still missing.

NPCS BULLETIN: Where do you expect Serbia will have the biggest problems in these negotiations?

JANEZ KOPAČ: Among the biggest problems, I see the gas sector. Despite the fact that Serbia has a relatively well-developed gas market and a long tradition in national transmission and cross-border flow of gas, rules on access to the network and the market have not yet been put in place. This is despite the fact that numerous years have passed since the deadline for the implementation of the gas *acquis*. Serbia's Energy Law required operators to unbundle their activities before 1. October 2012, while the Energy Community Treaty's deadline expired a long time ago, on 1 July 2007.

Unbundling of the transmission system operator Srbijagas and Yugorosgaz A.D. must be a key priority. Without this, a competitive gas market in Serbia cannot be expected to develop. The unbundling framework in question is required by the second package, but Serbia should already be considering the unbundling of companies in line with the Third Energy Package, which has to be fully transposed in the course of 2014.

Besides the gas sector, where I see primarily political obstacles standing in the way of reform, I consider the biggest challenge for Serbia to be compliance with the Large Combustion Plants Directive, which will require significant investment in future years.

Serbia's intergovernmental long-term gas supply agreements with Russia need to be brought into compliance with the *acquis*. Resolving the ongoing dispute in the electricity sector between Serbia and Kosovo* will also be important. In the coming months and years, a key challenge for Serbia will be the full transposition and implementation of the Third Energy Package for electricity and gas. Of course the practical implementation of these laws will be under scrutiny by the EC Secretariat.

NPCS BULLETIN: Oil sector?

JANEZ KOPAČ: It seems unproblematic. Regarding oil stocks, Serbia agreed to adopt the EU oil stocks Directive 2009/119/EC regulating the minimum stocks of crude oil and petroleum products. Serbia is on track to adopt a new Commodity Reserves Law in line with the Directive by the end of 2013.

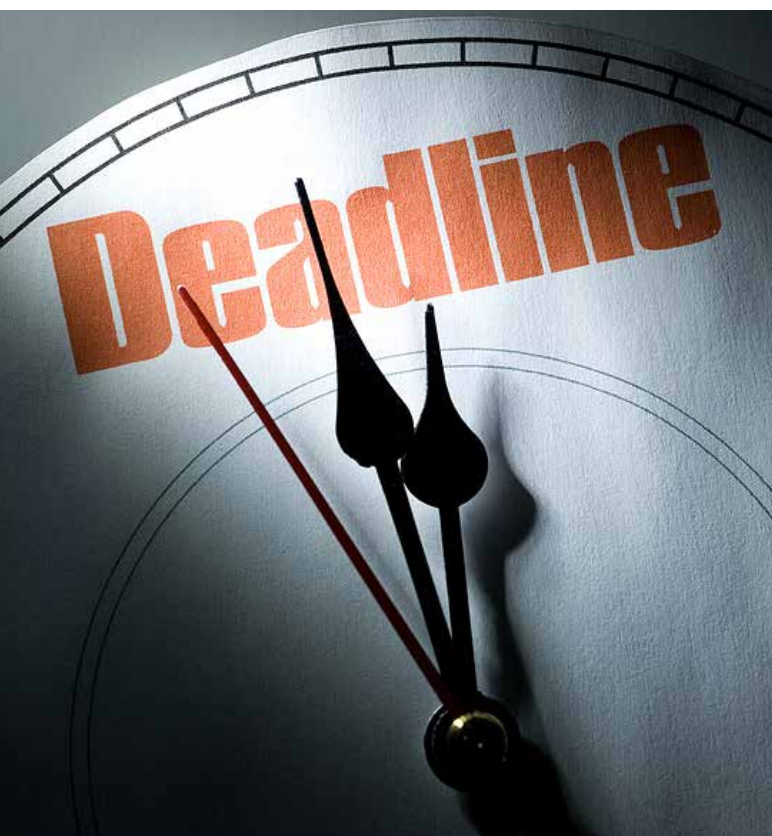
NPCS BULLETIN: On what issues serbian negotiators should pay attention?

JANEZ KOPAČ: Above all, Serbia needs to reach a national consensus on how its energy sector should look like in five, ten, thirty and fifty years. When energy is concerned, one has to think at least twenty years in advance. The consensus will have to be made amongst all the relevant stakeholders – government, energy companies, academia, NGOs and consumers. It should take into account obligations under the EC Treaty as a starting point for EU accession. The first condition for success is having a clear vision with strategic objectives along the way. Serbia should take a close look at the EU's energy policy strategy and then decide where it stands and to what extent, where possible, it can be adopted.

Once this is set, it is essential that the accession negotiations are conducted in a transparent way, in consultation with all stakeholders. Negotiations are about compromise and this should not be hidden from citizens. Lobbying should be done in a professional and ethical way – this has not always been done in Serbia in the past.

There is no hidden agenda. It is more than clear what the EU expects from a newcomer (and what it offers in return). Serbia has to define its own path towards the EU and then try to merge its national objectives with those of the EU. This will be challenging. But it can be done in many different ways.

* This designation is without prejudice to positions on status, and is in line with UNSCR 1244 and ICJ Advisory opinion on the Kosovo declaration of independence.

NPCS BULLETIN: What will negotiations on energy change for companies, citizens and state?

JANEZ KOPAČ: Bringing EU legislation in line with the EU *acquis communautaire* will bring gains for all stakeholders, but primarily consumers. They will be able to switch energy suppliers and benefit from price competition. Open and competitive markets will also help to create the right signals for investors - increased investment is key to modernize existing infrastructure, increase renewable energy and ensure Serbia's security of energy supply in the coming decades. Energy companies will gain from increased market transparency and open and non-discriminatory access to infrastructure. I know these changes will not happen overnight. But Serbia must keep these greater benefits in mind in order to take brave decisions and overcome existing obstacles.

NPCS BULLETIN: Can the Energy Community help Serbia in this negotiations?

JANEZ KOPAČ: The EC Secretariat has a dual role to play in this respect. Firstly, it assists Serbia in the timely adoption and implementation of energy legislation. Secondly, it assesses objectively Serbia's compliance with the EC *acquis*.

Србија кроз НИС већ ушла у ЕУ

Најопипљивији доказ да је Србија део Европске уније, налази се на рафовима продавница од Стокхолма до Атине и од Париза до Букурешта. Онолико колико су Европљани вољни да купују српску робу толико је успешан и процес интеграција. У овом тренутку, више од 55 одсто свега што се направи у Србији, заврши у некој од 27 чланица ове економске заједнице. Упркос кризи која не јењава, током неколико последњих месеци овог лета забележен је рекордан раст извоза домаћих производа. Један од највећих извозника је управо НИС, који своју развојну шансу види у ближеј окружењу, у земљама Балкана које су већ ушле или које намеравају да у ближеј перспективи постану део ЕУ.

„Веома смо активни и у државама Европске уније. Спроводимо пословне пројекте у Румунији, Бугарској, Мађарској. Потребно је да сарађујемо са институцијама Европске уније, не само како бисмо испунили захтеве европског законодавства већ и како бисмо имали интерне процедуре у складу са европском праксом. Поред тога, трудимо се да помогнемо читавом региону, пре свега Србији, како би се брже интегрисала у Европску унију“, каже генерални директор НИС-а Кирил Кравченко.

Синергија у нафтном бизнису у региону

Једна од приоритетних земаља за извођење геолошко-истражних радова НИС-а у Панонском басену је Мађарска где се у току испитивања и ископавање првих истражних бушотина. Ако се покаже да су резултати позитивни, већ 2014. или 2015. године се очекују експлоатација.

„Ми видимо прилику из два разлога. Прво, имамо знање за уски регион басена Карпата. Друго, део је наше стратегије да тражимо синергију између истраживања и експлоатације на једној страни и рафинирања и продаје на другој. Ако нађемо нафту, то ће одмах бити послато у нашу скоро обновљену рафинерију у Панчеву. Ако, на пример, нађемо гас имамо начина да га користимо за производњу електричне енергије, или као сирови материјал“, образлаже Кравченко.

Janez Kopač born in Ljubljana on 28th July 1961.

CAREER HIGHLIGHTS

Dec 2012 - present Director of the Energy Community Secretariat, Vienna, Austria
 Dec 2008 - Feb 2012. Director General, Directorate for Energy, Ministry of Economy, Slovenia
 Dec 2005 - Nov 2008. Procurator, En plus, Slovenia
 Dec 2000 - Dec 2004. Minister of Environment, Spatial Planning and Energy, Slovenia
 Apr 1990 - Dec 2000. Member of Parliament, Chairman of Budget Committee, Slovenia
 Apr 1992 - May 1992. Minister of Finance, Slovenia
 Jun 1988 - Apr 1990. Member of the presidency of state youth organisation, Slovenia

EDUCATIONAL BACKGROUND

1986 - 1996. Master of Economic Science, Faculty of Economics, University of Ljubljana, specialisation: economics of international relations
 1981 - 1986. Bachelor of Science, Faculty of Economics, University of Ljubljana, specialisation: economic science

Сертификати ЕУ као предуслов

Следећа у низу је модернизација рафинеријског ауто-Основни предуслов да цистерна са НИС-овим логом пређе границу Србије је било добијање сертификата који су гаранција да су испуњени строги стандарди ЕУ. Евродизел и евробензин који изађу из Рафинерије у Панчеву су у складу са REACH уредбом ЕУ.

Претходно је уложено више од пола милијарде евра у модернизацију постројења у Панчеву која су од прошле године спремна да производе искључиво горива евро пет квалитета. На тај начин ће домаћи потрошачи осетити благодети које доноси смањење емисије CO2 што је једна од главних тема у Европи последњих година.

Идући у сусрет захтевима ЕУ да се смањи емисија угљен диоксида у атмосферу и повећа удео обновљивих извора енергије, НИС је недавно са партнерима започео изградњу првог ветропарка у Србији који ће имати капацитет производње од 102 мегавата што је довољно да се струјом снабдева читаво једно мање насеље.

Сем горива Евро 5 квалитета које ће ускоро почети да се продаје на бензинским станицама којима НИС управља у ЕУ, ова компанија је успоставила стабилно снабдевање бродова у румунској луци Констанци и авиона у Темишвару. Путни битумен произведен у Панчеву се користи за изградњу паневропског коридора 8, на делу Софија-Бургас који је недавно пуштен у рад. Један део битумена се извози и у Аустрију, док су у плану Словачка и Чешка будући да НИС поседује и европски сертификат за путни битумен.

НИС први отворио канцеларију у Бриселу

НИС је прва компанија из Србије која је отворила представништво у Бриселу. Отварање бриселске канцеларије у 2011. години је део пословне стратегије НИС-а да достигне водећу позицију у нафтно-гасној привреди региона и да примени европске стандарде и врхунске нове технологије у пословању. Представници НИС-а у Бриселу прате одговарајуће директиве и регулативу ЕУ и дају допринос европској дебати у области енергетике, смањења емисије штетних гасова и заштите животне средине.

Такође, ћерка фирма НИС-а, Нафтагас Нафтни сервис д.о.о је добила сертификат за рад у Европској унији, као и националне сертификате за рад на територији Румуније и Мађарске. У Румунији

су сертификована два ремонтна постројења и бушотински сервиси где је у најскорије време могуће ангажовање сервиса компаније. Претходно је завршена сертификација бушаћег постројења „Национал-3“ и постројења бушотинских сервиса за рад у Мађарској. То практично значи потврду квалитета НИС-ових сервиса у европским оквирима и раст упослености капацитета ове компаније у ЕУ. Како истичу у НИС-у, ово је први корак у остваривању циља да повећају присуство својих сервиса на међународном тржишту.

Европски инвестициони фондови акционари НИС-а

НИС је данас интернационална компанија и по свом власништву, будући да је од 2010. кад је компанија изашла на Београдску берзу, већина од петнаестак одсто акција које су припале малим акционарима, прешла у руке различитим инвестиционим фондовима, међу којима су у европски инвеститори.

„Управо из тог разлога морамо да радимо врло напорно и испунимо највише европске стандарде у области корпоративног управљања. Редовно објављујемо податке о свом пословању у већој мери него што закон налаже, редовно посећујемо све корпоративне конференције, а све наше процедуре пословања и органи управљања су у складу са европском праксом“, наводи Кравченко.

Коначно, саму компанију води и у њој ради интернационални тим који чине људи из више од двадесет држава, од Индије до Канаде, као и из многих европских земаља. Компанија је потписала споразуме са универзитетима од Београда до Брисела и доста улаже у младе.

Само у овој години НИС планира улагања од готово 60 милијарди динара у развој сопственог пословања. Ова компанија наставља да улаже у примену нових технологија кад су у питању истраживање и производња, модернизација малопродајне мреже, као и у енергетски пројекти. Сем што се у овој области ослања на свог већинског акционара „Гаспромнефт“, НИС know-how добија и усавршава од својих стратешких партнера, словачког GGE, немачких компанија Siemens и Mercedes Benz, те других звучних имена у својој области пословања у европским и светским оквирима.

ИНТЕРВЈУ: Роберт Голоб, преговарач Словеније у области енергетике са Европском унијом и председник Извршног одбора словеначке компаније ГЕН - И

Autor: Владимир Спасић

Никако приватизација пре либерализације тржишта

Никако приватизација пре отварања и либерализације тржишта - први је савет за преговоре са Европском унијом. Други је да се што пре састави тим домаћих стручњака који ће се бринути о примени нових прописа усклађених са законодавством ЕУ. Они морају добити право место у преговарачким тимовима - каже Роберт Голоб, преговарач Словеније у области енергетике са Европском унијом и председник Извршног одбора словеначке компаније ГЕН - И.

БИЛТЕН ННКС: Које су области биле посебан предмет преговора Словеније и ЕУ?

РОБЕРТ ГОЛОБ: Код нас је у то време постојао велики страх произвођача електричне енергије и дистрибутера гаса од либерализације, и то нам је било најважније, посебно јер се у то време највише причало и вршио притисак у смислу приватизације, као - „либерализација значи и приватизација“. Али, током преговора се показало да је либерализација једно, нешто што треба преговарати са ЕУ, а да приватизација нема везе са преговорима. На почетку је био доста велики притисак, али смо га одбацили тако да тај најпроблематичнији део није више био споран.

БИЛТЕН ННКС: Притисак да се фирме у области енергетике приватизују?

РОБЕРТ ГОЛОБ: Да, да... увек се на почетку покуша с том приватизацијом, као све ћете проблеме решити само приватизујте, то је била нека мантра. Али, нисмо ништа продали ни до сада, а камоли тада 1999. Тога су се наши највише бојали, наше фирме у овој области и политичари, и говорили су ево мораћемо то да урадимо, али сам им рекао да то није тако. Ми смо рекли представницима ЕУ да ћемо ускладити наше законе са њиховим, и то је било то, ту је подвучена црта. Колико пратим збивања у Србији, на добром сте путу, мислим да ћете доста лако то средити.

БИЛТЕН ННКС: Шта бисте саветовали српским преговарачима?

РОБЕРТ ГОЛОБ: Не знам да ли то треба да саветујем, али никако приватизација пре отварања тржишта и либерализације. Прво либерализација, да се поставе нова правила, како би се сви могли на њих прилагодити, и када се стекну прва искуства, на пример после три године, када су се све домаће фирме уиграле, онда може приватизација. Зашто? Јер ће се тада знати поштена вредност тих фирми које хоћете да приватизујете. Док не видите како ће те фирме радити по новим правилима ништа. То је основни савет, ако ту погрешите све остало не вреди ништа. А, друго, што пре створити тим домаћих стручњака који ће се бринути и о примени прописа.

Analytics Finance Crime Media

EU tells Slovenia to move swiftly on privatization

Закони ЕУ су у реду, али то је све уопштено, треба све то прилагодити стварном животу и то могу само локални стручњаци. На почетку смо имали неке саветнике споља, али они могу да буду од помоћи до једне тачке. Иза тога, а посебно примена, била је урађена са нашим људима из електропривреде, министарства. Ви имате стручњаке, не бринем се, али, морају добити право место у тим екипама.

БИЛТЕН ННКС: То зна да буде проблем, не само у Србији.

РОБЕРТ ГОЛОБ: Код нас су ризиковали, изабрали су мене, био сам млад, имао сам 31 годину кад су почели преговори... Држава је много ризиковала, али се то, чини ми се, исплатило.

БИЛТЕН ННКС: Шта бисте саветовали српским фирмама у овој области?

РОБЕРТ ГОЛОБ: Док су се наше компаније браниле од тих процеса били су губитници. Када сам их убедио да се не понашају као да су изгубили утакмицу и да би требало да све искористе у своју корист, када су почели да иду испред трендова, да знају више од других, онда су били победници. Што проактивније то боље; ако се не плаше промена, онда ништа лоше не може да им се деси јер се ником у Европи ништа лоше није десило, зашто би се само нама то десило.

БИЛТЕН ННКС: Колико су укупно трајали преговори Словеније и ЕУ у овој области?

РОБЕРТ ГОЛОБ: Почели смо 1998., закон је донет крајем 1999, а преговори су били завршени 2001. Већ 1999. године смо знали где смо, али смо то морали да применимо. Једно су обећања, а друго је када се то испуни. Није довољно само применити пропис, мора да заживи, да се цео сектор реформише, да почне да ради по том пропису.

БИЛТЕН ННКС: Да другачије размишља?

РОБЕРТ ГОЛОБ: Е, за то треба времена. Да сектор почне другачије да размишља треба вам конкуренција, треба вам неки нови играч, али то смо ми, доћи ћемо ми...

БИЛТЕН ННКС: Јел уопште било проблема у преговорима?

РОБЕРТ ГОЛОБ: Не, не, било је пуно страхова, али на крају проблема никаквих. Усуђујем се рећи да су они који су се највише плашили најбоље прошли, са уласком у ЕУ њима се ситуација још побољшала. Страхови су били на страни привреде, електропривреде, дистрибутера гаса, а на крају се њима, бар у почетној фази, положај пуно поправио, и почели су да раде уз профит, а раније су правили губитке. Зашто? Јер су добили правни оквир у којем су могли да повећају цене, али и своју ефикасност.

БИЛТЕН ННКС: Шта је било са потрошачима?

РОБЕРТ ГОЛОБ: На почетку је било раста цена у сегментима где су цене биле испод нивоа тржишта. Пошто знам ситуацију у Србији, знам да су сви сегменти код вас испод тржишних цена, па се може наслутити да ће ваши потрошачи приликом хармонизације законодавства са ЕУ и отварања тржишта бити суочени са вишим ценама.

БИЛТЕН ННКС: И то се не може избегнути?

РОБЕРТ ГОЛОБ: Не, може се олакшати, да се направи неки прелазни период. Има појединих мера које се могу применити у том смислу, да се потрошачима живот не промени 180 степени, али то зависи од сегмента до сегмента.

БИЛТЕН ННКС: Значи, ту може да се направи неки договор са ЕУ?

РОБЕРТ ГОЛОБ: Апсолутно. Србија иде сличним путем као Словенија, научили сте се нешто од нас...

БИЛТЕН ННКС: Јесмо?

РОБЕРТ ГОЛОБ: Да. Прве године отворили смо тржиште за пет највећих потрошача, ви сте, ове године, отворили за 26, после тога смо за годину дана отворили за још сто. А, за домаћинства смо то урадили шест година после почетка либерализације, и вама не треба одмах, колико знам ви ћете то урадити 2015. Али, ја бих вам саветовао да размислите да ли је то добро, према нашим искуствима то би требало да буде касније.

БИЛТЕН ННКС: Јер ће то значити поскупљење за потрошаче...

РОБЕРТ ГОЛОБ: Не само то, требаће вам време да се донесе права регулатива како би тржиште имало праве ефекте, а не онакве које нико не жели, а за то вам треба време. Боље да се овај период развуче, да буде дужи.. Код привреде у реду, то сте добро урадили, али код малих потрошача бих причекао да се донесу сви прописи, па да се крене полако, полако... Ми смо домаћинства послали на тржиште шест година после почетка либерализације.

Један од водећих стручњака за електроенергетику у Словенији, дипломирао је 1989. на Факултету за електротехнику, магистрирао три године касније и докторирао 1994. Подручје његовог рада је функционисање и дерегулација електроенергетског система и реструктурирање електроенергетских компанија (господарстава) и тржишта електричне енергије. По завршеном докторату, као Фулбрајтов стипендиста гостовао је на Универзитету Џорџија на Институту технологије у Атланти, а 1997. постао је доцент на Факултету за електротехнику у Љубљани.

Године 1998. именован је за шефа преговарачке групе са Европском унијом за подручје енергетике. Од 1999. до 2002. био је државни секретар за енергетику те је учествовао у изради кључних закона из области енергетике. Аутор је бројних научних текстова и реферата из подручја тржишта, оптимизације извора енергије и планирања електроенергетских система. Водио је бројне базичне истраживачке и индустријске апликативне пројекте за потребе електроенергетске привреде Словеније. Године 2002. основао је и постао директор компаније Истрабенц Горење (сада ИГ енергетски системи).

Др. сц. Роберт Голоб је ванредни професор на Факултету за електротехнику Универзитета у Љубљани, а године 2011. почео је његов петогодишњи мандат на месту председника Управе ГЕН-И, којом председава још од 2006.

ИНТЕРВЈУ: Жељко Томшић, главни преговарач о “Поглављу 15” у име Хрватске и професор на Факултету електротехнике и рачунарства Универзитета у Загребу

Аутор: Владимир Спасић

Не посматрајте Европску комисију као непријатеља

Користите искуства других држава у преговорима о приступању Европској унији, то је и Хрватска радила, и немојте посматрати Европску комисију као непријатеља, већ као партнера - поручио је проф. др Жељко Томшић, главни преговарач о “Поглављу 15” у име Хрватске.

крз реег мисије стручњака из ЕУ који на лицу места проверавају конкретну примену, а не само увођење прописа ЕУ у локално законодавство. Заправо велики део “преговора” се води кроз комуникацију Е-маил поштом.

Други савет је схватити улогу Европске комисије која је двојака: у преговорима с Хрватском је заступала ЕУ и земље чланице, а у преговорима

са земљама чланицама и ЕУ Хрватску. И због тога је важно створити партнерске односе с ЕК и веродостојност - никако не обећавати прекратке рокове које је скоро немогуће испунити, јер је много горе не испунити рок који сте сами задали, него на време испунити дужне рокове. Дакле, ЕК је партнер, а не “непријатељ” у процесу. Треба знати да положај преговарача није лаган јер су ипак у подређеном положају, будући да земља кандидат жели да се придружи ЕУ и испуни њихове захтеве који понекад у том тренутку нису и најбоље решење. Али, с друге стране, то је само део целовитог процеса који се не може у принципу зауставити због једног појединачног интереса земље кандидата. Због тога је важно и квалитетно аргументовати властите захтеве за одређене изузетке и прелазне периоде јер ако су разумни и Комисија ће имати разумевања за њих, а при томе треба имати свакако на уму да је оно што се никако не сме нарушити - конкуренција.

БИЛТЕН ННКС: Који сегменти су били посебан предмет преговора?

ЖЕЉКО ТОМШИЋ: Правна тековина у области енергетике се састоји од правила и политика, посебно оних о конкуренцији и државној помоћи (укључујући сектор угља), унутрашњем тржишту енергијом (отварање тржишта струје и гаса, промовисање обновљивих извора енергије), енергетској ефикасности, нуклеарној енергији и нуклеарној сигурности те заштити од зрачења. Тематске целине су биле: угљоводоници, унутрашње енергетско тржиште, државна помоћ индустрији угља, обновљиви извори енергије, енергетска ефикасност и нуклеарна сигурност.

БИЛТЕН ННКС: Где је било највише проблема?

ЖЕЉКО ТОМШИЋ: Како је процес приступних преговора био нешто попуно ново и за нас релативно непознато јасно да је било одређених проблема, али због великог ентузијазма око спровођења преговора у целом сектору енергетике како од администрације (у првом реду Министарство економије и државне институције) и државних и приватних предузећа, могу рећи да су ипак преговори текли у успешном решавању свих захтева и проблема. Свакако један од највећих проблема је била заправо дуготрајност

преговора што је узроковало и кадровске промене у преговарачком тиму, не само у Хрватској већ и у Европској комисији. Свакако једна од олакшавајућих околности за “Поглавље 15” је потписивање Уговора о енергетској заједници, преговори о томе су трајали око две године и омогућили су стицање одређеног искуства у преговарању с ЕК, а и већ захтевали одређено усклађивање са законодавством ЕУ у неким подручјима енергетике.

БИЛТЕН ННКС: Шта је било најтеже испунити?

ЖЕЉКО ТОМШИЋ: Свакако треба рећи да је најтежи део било питање усклађивања регулатора енергетских делатности у првом реду с обзиром на обезбеђивање његове независности и административних капацитета. Захтевно је било и формирање Фонда за декомисију “Нуклеарне електране Кршко”, која је у 50 одсто у сувласништву Хрватске која има обавезу финансирање разградње

Кратка хронологија преговора

- Формирање преговарачке и радне групе за “Поглавље 15 - Енергетика” - 7. април 2005. ХРВАТСКА - ЕВРОПСКА КОМИСИЈА
- Експланаторни скрининг 15. - 17. маја 2006.
- Израда скрининг листа
- Билатерални скрининг састанак са ЕК 19.- 20 јун 2006.

ОТВАРАЊЕ ПРЕГОВОРА

- на састанку Међувладине конференције 21. априла 2008. отворени преговори за “Поглавље 15 - Енергетика”
- ЕУ је у свом Нацрту заједничког става предложила следећа мерила за привремено затварање овог поглавља:
  1. мерило за затварање: Нови Рударски закон
  2. мерило за затварање: Унутрашње енергетско тржиште
  3. мерило за затварање: Обновљиви извори енергије
  4. мерило за затварање: Нуклеарна сигурност
- рад на испуњавању мерила
- уз интензивну комуникацију и техничке састанке с ЕК још су спроведене четири реег мисије стручњака из ЕУ и Секретаријата Енергетске заједнице.
- извештај Хрватске о испуњавању обавеза из “Поглавља 15” - јул 2009. године
- у септембру 2009. почиње расправа у Радној групи у Већу ЕУ око затварања преговора с циљем да се брзо заврши, али након почетне интензивне комуникације с ЕК ради додатних појашњења односно одговарања ЕК на питања земаља чланица, дошло је застоја и чекања и у задњи час у четвртак 26. новембра је дошло до договора око затварања
- коначно привремено затварање “Поглавља 15 - Енергетика” 27. новембра 2009.

и збрињавања радиоактивног отпада и истрошенога нуклеарног горива. Посебна проблематична тема су били захтеви за одговарајућим административним капацитетима у министарству и државним институцијама у енергетици јер с једне стране је био домаћи захтев за смањење администрације, а с друге захтев ЕУ за повећање административних капацитета. Оно што је било новина у нашим преговорима су такозвана мерила (benchmarks) и за отварање и затварање поглавља преговора којима се заправо проверава стварна примена, а не само увођење ЕУ законодавства у локално законодавство.

БИЛТЕН ННКС: Колико су трајали преговори?

ЖЕЉКО ТОМШИЋ: Након више од 3,5 године односно тачно 1.261 дан од почетка правих преговора односно првог скрининга, који је био од 15. до 17. маја 2006. године, до договора у Радној групи у Беоу ЕУ 27. новембра 2009. коначно је привремено затворено "Поглавље 15". У преговорима је формално директно учествовало око 75 људи, а индиректно је помагало сигурно још толико, што значи да су преговори укључили око 130-150 људи. Било је укључено и 25 државних институција и предузећа.

БИЛТЕН ННКС: Да ли су преговори коштали, у смислу инвестиција државе и привреде?

ЖЕЉКО ТОМШИЋ: Свакако да су преговори имали одређене трошкове како директне тако и индиректне за поједине субјекте у енергетици. Тако су припремљене студије за припрему увођења енергетског законодавства ЕУ у локално

законодавство ради сагледавања трошкова имплементације различитих могућих опција те избора најбоље опције и урађени програми и акцијски планови за енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије. Затим је направљен система помоћи за обновљиве изворе и когенерацију, формиран Фонд за финансирање разградње и збрињавања радиоактивног отпада и истрошенога нуклеарног горива "Нуклеарне електране Кршко" и одговарајуће институција у енергетици: регулатор у енергетици, оператер тржишта електричном енергијом и гасом. Обављено је и реструктурирање енергетских компанија.

Жељко Томшић (56), дипломирао је на електротехничком факултету у Загребу (данас Факултет електротехнике и рачунарства ФЕР) 1981, магистрирао 1990. и докторирао 2001., а од 2010. Од 1991. године ради на ФЕР- у, Универзитета у Загребу, у Заводу за високи напон и енергетику. У јануару 2010. изабран у научно-наставничко звање ванредни професор.

Научно-истраживачки рад обухвата подручја опште енергетике и енергетске стратегије, екологије и економије у енергетици, планирања производних капацитета ЕЕС-а, енергетског тржишта, управљања енергијом, енергетске ефикасности.... Експерт у коришћењу програма за моделирање и планирање електроенергетског система и база података. Објавио више од сто радова у међународним и домаћим часописима и зборницима радова међународних конференција и саветовања и међународних радионица.

Од априла 2004. до марта 2008. био је помоћник министра за енергетику и рударство у Министарству економије, рада и предузетништва. Од априла 2008. члан Управе Хрватске електропривреде. У име владе РХ шеф преговарачког тима за преговоре с Европском комисијом о Уговору за Енергетску заједницу (Energy Community Treaty) за електричну енергију и гас. Шеф Радне групе за "Поглавље 15 Енергетика" приступних преговора за ЕУ 2005-2011. Члан Радне групе за "Поглавље 21 Трансевропске мреже" приступних преговора за ЕУ 2005-2009.

Члан је више стручних међународних и домаћих удружења. Добитник је најстакнутијих признања за за научну и стручну делатност.

ИНТЕРВЈУ: Слободан Петровић, секретар Удружења за енергетику и енергетско рударство Привредне коморе Србије

Autor: Владимир Спасић

Чекају нас тешки послови

Најважније теме преговора биће регулација унутрашњег тржишта енергије, успостављање обавезних резерви нафте, енергетска ефикасност и обновљиви извори енергије, као и сигурност снабдевања. Преговори око "Поглавља 15" требало би да буду много ивији и лакши него преговори око поглавља 21 и 27, а која се делом односе и на енергетику. "Поглавље 21" регулише и транзит енергије преко наше територије, што ће захтевати планирање и изградњу нове инфраструктуре, што захтева позамашна средства – каже Слободан Петровић, секретар Удружења за енергетику и енергетско рударство Привредне коморе Србије.

БИЛТЕН ННКС: Да ли са садашњим стањем привреде можемо све то поднети?

СЛОБОДАН ПЕТРОВИЋ: "Поглавље 27" се односи на заштиту животне средине, квалитет ваздуха - односно на мере у енергетици које треба да смање емисију CO2 и предупредне климатске промене, управљање отпадом – отпадним уљима, пепелом, шљаком... У испуњењу свих ових услова ровита привреда најтеже подноси нове намете, а који су неминовни да би се испунили сви напред постављени задаци.

БИЛТЕН ННКС: Шта ће преговори са ЕУ у оквиру "Поглавља" 15 променити у пословању домаћих фирми?

СЛОБОДАН ПЕТРОВИЋ: "Поглавље 15" обухвата и дефинише правила у сектору угља, уређење унутрашњег тржишта енергије уопште, енергетску ефикасност, као и развој и примену свих видова обновљивих извора енергије, нуклеарну енергију и безбедност при њеном коришћењу, са наглашеном пажњом на заштиту од радијације, а у циљу веће конкурентности, сигурног снабдевања и одрживости.

За одређене категорије нафтних производа морају се обезбедити прописане залихе, а и преузети обавеза о извештавању Европске комисије о активностима о сигурном снабдевању. Такође, морају постојати планови о сигурном снабдевању гасом, као и планови за ванредне ситуације и прекиде у снабдевању.

БИЛТЕН ННКС: Доста тога је, чини се, урађено?

СЛОБОДАН ПЕТРОВИЋ: "Србија је још крајем 2005. потписивањем Уговора о енергетској заједници између ЕУ и десетак земаља југоисточне Европе, чиме се тада успоставило јединствено регионално тржиште електричном енергијом, отпочела са интеграцијом у постојеће тржиште ЕУ. Одмах потом из Електропривреде Србије (ЕПС) су издвојене технолошке целине које су биле надлежне за преносну мрежу и њено управљање како би се формирао Оператор преносног система, односно данашња Електропривреда Србије (ЕМС). Истовремено је формирана и Агенција за енергетику Србије (АЕРС).

Од 2010. отпочиње функционисање слободног тржишта нафте и нафтних деривата. Новим Законом о енергетици 2011. поред осталог, дефинисана је динамика либерализације тржишта електричне енергије и гаса и у потпуности дефинисана независност регулаторног деловања АЕРС-а. Почетком ове године отпочело је слободно тржиште електричне енергије за купце на високом напону (110 kV и више), а од 2014. отпочеће либерализација на средњем напону (35, 20 и 10 kV). Ова активност ће бити много тежа, јер таквих купаца у Србији има више од 2.800 са око 4.500 мерних места.

Најтеже ће бити од 2015. када треба да отпочне либерализација на ниском напону односно за домаћинства. Да би се ова активност на средњем напону остварила почетком године формирана је у оквирима ЕПС-а организациона целина "Снабдевање", а електродистрибутивна предузећа се организационо припремају да убудуће обављају

функцију Оператора дистрибутивног система. Све описане промене су тешке и болне, јер је са једног устаљеног и дугогодишњег начина функционисања и пословања треба прећи на нешто сасвим ново.

Све што је урађено захтевало је и захтеваће додатна улагања како у опрему и технологије, тако и у знања и људске ресурсе. Пут који је прешла електроенергетика очекује и Јавно предузеће "Србијагас" јер се на исти или сличан начин и оно ускоро мора трансформисати. Цене за гас су приближне ценама на слободном европском тржишту јер смо скоро у потпуности увозно зависни, док ће са либерализацијом тржишта електричне енергије цене у многоме порастати. Разлог томе је што је електрична енергија у потпуности била домаћи ресурс и држава је својом политиком могла у свом јавном предузећу да је држи под контролом спроводећи један вид од раније наслеђене социјалне политике. По окончању либерализације једина контролна функција биће тржиште, односно конкуренција.

БИЛТЕН ННК: Да ли се домаће фирме у области енергетике припремају за промене које долазе услед преговора са ЕУ?

СЛОБОДАН ПЕТРОВИЋ: "Нису сви сектори енергетике ишли истим темпом јер нису на исти начин ни функционисали, нити им је енергетски ресурс на исти начин учествовао на тржишту. Приватизацијом домаће нафтне компаније и либерализацијом тржишта нафте и нафтних деривата циљ је скоро у потпуности остварен. Остало је још да се донесу подзаконска акта и техничка регулатива која обезбеђују сигурност снабдевања, као и поступање у ванредним ситуацијама, као и акта која се односе на заштиту животне средине, а та проблематика већ залази у делове "Поглавља 27". Сада када сматрамо да смо на прагу ЕУ мишљења сам да ће се сви процеси убрзати. Вероватно ће најтеже бити "Србијагас" јер све што је већ урадила електроенергетика, кроз слична реструктурирања мора проћи и сектор за гас, али за много краћи период. Сви учесници ових дешавања свесни су промена које треба урадити, али у већини случајева подсвесно одлажу потребне активности за последњи тренутак и тада свака предузета мера, како за актере тако и за учеснике, делује доста стресно.

БИЛТЕН ННК: Да би смо у преговорима добили нешто, морамо да знамо шта нам је циљ. Шта би у овим преговорима требало да буде циљ преговарача када је реч о домаћим енергетским субјектима?

СЛОБОДАН ПЕТРОВИЋ: "Електроенергетика је, вероватно, најважнији ресурс јер је у потпуности домаћи. Кроз досад урађене трансформације делатности су скоро у потпуности раздвојене. Формиран је ЕМС као регулатор преносног система. Према искуству развијених земаља можда то нисмо овако драстично морали ни да урадимо. Могао је да остане и у оквиру ЕПС-а, а само део оперативне делатности да се обавља преко посебне организационе јединице и издвојеног жиро рачуна. Сада су у току трансформације у зависним привредним друштвима електродистрибутивне делатности. Почетком године формиран је јавни снабдевач, односно зависно привредно друштво "ЕПС снабдевање" које треба да обједини делове електродистрибуција које су се бавиле наплатом испоручене електричне енергије, док се остатак електродистрибуција, грубо

речено, припрема за Оператора дистрибутивног система, слична делатност као што је обавља ЕМС, само на дистрибутивном нивоу. Једино још нерешено питање је колико ћемо имати оператора - једног или више. То ће се знати најкасније до краја године. Следећи корак који следи је трансформација ЕПС-а из јавног предузећа у неки облик деоничарског, акционарског или сличног друштва са увек већинским власништвом државе.

БИЛТЕН ННК: Нафтни и гасни сектор?

СЛОБОДАН ПЕТРОВИЋ: "Трансформација нафтног сектора је скоро окончана. Да ли је добро извршена није сада тема, али у условима важећег законодавства можда и није могло боље. Оно што досад није дотицано је "Србијагас". Његово реструктурирање у садашњим условима биће и релативно брзо и вероватно болно. Пошто смо у гасу увозно зависни, његова реформа требало би да се ослања на две основне функције: јавног снабдевача и оператора транспортног система. Обе припадају делатности јавног сектора. Остали делови ће, грубо речено, вероватно попримити један од облика експлоатацијом се слабо спомињу. Они врло дуго не раде или су на минимуму експлоатационих могућности. Њихово покретање везано је за велике и веома мотивисане стране инвеститоре. Потребна су велика улагања и храбра решења.

ЗА БИЛТЕН ННК: Александар Пејовић, главни преговарач Црне Горе са ЕУ и државни секретар за европске интеграције у Министарству спољних послова и европски интеграција

Приредио: Владимир Спасић

Отварање преговора после скрининга Европске комисије

Преговори у "Поглављу 15 - Енергетика" још нису отворени. Радна група за ову област је формирана у фебруару и броји 26 чланова који су представници државних институција и цивилног сектора. Такође, одржани су састанци експланаторног и билатералног скрининга између Црне Горе и Европске уније (ЕУ) на којима је анализирана усклађеност домаћих прописа с европским законодавством у овој области. Констатовано је да су црногорски закони у великој мери усклађени с правном тековином ЕУ. Извештаје Европске комисије са скрининга очекујемо у септембру. Надамо се да ће убрзо након тога бити отворени преговори у овом поглављу.

Свакако је важно истаћи да Црна Гора, као члан Енергетске заједнице, примењује Други пакет унутрашњег енергетског тржишта, као и бројне елементе правне тековине у области енергетске ефикасности. Што се тиче обновљивих извора

ЕНЕРГЕТИКА ЦРНЕ ГОРЕ

Главна институција за креирање политике у области енергетике је Министарство економије, које обухвата енергетски сектор као целину, област енергетске ефикасности, као и сектор рударства и геолошких истраживања. Главно регулаторно тело је Регулаторна агенција за енергетику, а за контролу је задужена Управа за инспекцијске послове. Питања из домена нуклеарне енергије су у надлежности Министарства одрживог развоја и туризма. Регулаторна агенција за питања нуклеарне енергије је Агенција за заштиту животне средине.

Од компанија које су укључене у овај сектор, Електропривреда Црне Горе је предузеће за производњу електричне енергије. Црногорски електропреносни систем је оператор преносног система. Црногорски оператор тржишта електричне енергије је оператор тржишног система.

Постоје две велике компаније које послују у области рударства: Рудник угља АД Пљевља и Рудник мрког угља "Иванград" АД Беране.

"Југопетрол АД Котор" и "Монтенегро Бонус" Цетиње су главни учесници на тржишту нафте и гаса.

енергије, радимо на припреми националне стратегије и унапређењу стања у овој области, посебно када је реч о биогоривима која би се користила у транспорту.

У наредним месецима нас очекује интензиван рад на законодавству како бисмо применили Трећи пакет и Директиву о обновљивим изворима енергије из 2009, у роковима који су договорени од стране Енергетске заједнице (јануар 2015. и јануар 2014.).

Током преговора ћемо посебну пажњу посветити Директиви 2009/119/ЕЗ, која намеће обавезу државама чланицама да одржавају минималне залихе сирове нафте и/или нафтних деривата. С обзиром на финансијску захтевност ове обавезе и чињеницу да је већина земаља током преговора затражила прелазно раздобље за потпуну примену ове Директиве, и Црна Гора планира да затражи додатни временски период како би се по овом питању ускладила с европским прописима.

Када је реч о међународним споразумима, посебно бих истакао да је Црна Гора потписала Декларацију о приступању Енергетској повељи у новембру 2012 (фото), чиме је стекла статус посматрача. Планирано је да формални извештаји о приступању до краја године буду представљени на Конференцији

Енергетске повеље, након чега ћемо започети са процедуром ратификације како бисмо ушли у завршну фазу процеса приступања, што ће се, према садашњим прорачунима, десити почетком 2014.

Уз туризам и пољопривреду, енергетика је приоритетна област националних развојних планова Црне Горе. Недавно усвојена енергетска политика идентификује приоритете сличне онима у ЕУ: сигурност снабдевања енергијом, развој конкурентног енергетског тржишта, успостављање конкуренције у тржишним активностима и развој одрживих извора енергије.

Озбиљније реформе у овој области започеле су 2006, након ступања на снагу Споразума о Енергетској заједници. Након тога је уследило усвајање новог Закона о енергетици из 2010, као и Закона о енергетској ефикасности. Нафта је регулисана Законом о истраживању и производњи

нафте и гаса из 2010, који је измењен и допуњен 2011, док је Оквирни закон о транспонувању правне тековине која се односи на нуклеарну безбедности (Закон о заштити од јонизујућег зрачења и радијационој сигурности) усвојен 2009. године.

До краја године се очекује усвајање нове Стратегије развоја енергетике Црне Горе до 2030. - Зелена књига, након чега ће уследити усвајање Акционог плана за њено спровођење.

Рођен је 26. јуна 1974. у Котору. Магистарске студије из међународних односа - европских и студија Југоисточне Европе завршио је на Факултету државне управе и политичких наука на Националном универзитету Грчке у Атини. Пре тога, дипломирао на факултету енглеског језика и књижевности у Новом Саду.

На функцији главног преговарача је од децембра 2011., а такође је и национални координатор за претприступне фондове подршке ЕУ Црној Гори.

Од марта 2010. био је амбасадор - шеф Мисије Црне Горе при ЕУ, а од октобра 2010. стални представник - амбасадор Црне Горе при Организацији за забрану хемијског оружја у Хагу.

Пре тога, био је три године директор Дирекције за ЕУ у Министарству иностраних послова, где ради од 2000. Обављао је дужности у више сектора Министарства - мултилатералном (УН и регионална сарадња), билатералном (суседне земље и Западна Европа) и ЕУ. Службовао је у Канцеларији за сарадњу између Црне Горе и Словеније у Љубљани и у Амбасади Србије и Црне Горе у Скопљу. Радио је и као национални координатор за председништво Црне Горе Јадранско-јонском иницијативом, координатор председништва Регионалном иницијативом за миграције, азил и избегла лица и заменик националног координатора за борбу против трговине људима. Пре рада у МИП Црне Горе, био је професор у гимназији у Херцег-Новом.

Говори енглески, италијански, француски, словеначки и македонски. Углавном је објављивао специјалистичке радове из међународних односа и геополитике, а аутор је и романа "Амабор".

ЗА БИЛТЕН ННК: Томислав Мићовић, генерални секретар
Удружења нафтних компанија Србије

Приредио: Владимир Спасић

Биће потребне године да привреда подигне конкурентност

Србија ће у процесу усклађивања домаћих прописа са правним тековинама Европске уније бити пред великим изазовима, па тако и у усклађивању прописа у оквиру "Поглавља 15". Циљ наше државе је

да што пре постане део породице европских земаља, а с друге стране, у сфери економије биће потребне године да се повећа способност домаћих предузећа да издрже конкуренцију на јединственом тржишту ЕУ. Стога ће бити веома важан редослед отварања поглавља о којима се преговара, како би процес усклађивања регулативе прошао са што мање негативних последица по економију и друштво у целини.

Кључно: У ком року до обавезних резерви нафте и деривата?

Када је реч о тржишту нафте и деривата нафте у оквиру "Поглавља 15", кључно је питање успостављања обавезних резерви. Укупне залихе нафте и деривата нафте би требало да одговарају количини од најмање 90 дана просечног дневног нето увоза (што ће бити наш случај), или 61 дан нето просечне потрошње.

Има још доста непознатих параметара да би се вредност овог пројекта могла са сигурношћу проценити, али, према неким показатељима, за успостављање административне структуре која ће управљати залихама, адаптацију постојеће и изградњу нове инфраструктуре и куповину саме робе, биће потребно око 600 милиона евра. Моћи ће да се укључе одређени расположиви, а неискоришћени резервоарски капацитети, у првом реду Војске Србије, али поред тога ови милионски износи су крупан залогај и за економски снажније земље од наше. Средства ће се, како се очекује обезбеђивати сукцесивно, у одређеном временском периоду, из промета моторних горива. Право наше земље је да инсистира на што дужи, али прихватљив прелазни период за достизање коначног циља. Терет успостављања обавезних резерви у краћем временском периоду би у већој мери утицао на подизање цене горива, што би кроз оборање конкурентност српске привреде оставило низ негативних последица.

Још пре отварања преговора о "Поглављу 15" Влада би требало да усвоји реалан акциони план, у коме би поред осталог била утврђена и динамика достизања крајњег циља. У израду предлога плана којим би детаљно било разрађено све од првобитног успостављања административне структуре, па до система извештавања, обавезно би требало да буду укључени и будући обвезници ових мера, односно произвођачи и увозници нафте и деривата нафте. У првом реду компаније окупљене у Удружењу нафтних

компанија Србије (УНККС) и Националном нафтном комитету Србије. Акциони план би био уједно и подлога нашем преговарачком тиму у преговорима о дужини прелазног периода за примену ове пре свега финансијски тешке обавезе.

Удружење нафтних компанија Србије се залаже да се у процес формирања резерви равноправано укључе и јавна и приватна складишта. Осим елементарног уставног права на једнак третман приватне и јавне својине, такав приступ би питања формирања обавезних резерви могао учинити рационалнијим.

Контрола државне помоћи

Из искустава других земаља може се закључити да ће једно од круцијалних питања укључивања тржишта Србије у јединствено европско тржиште бити дефинисање и контрола државне помоћи. То питање ће се прожимати кроз више поглавља, а УНККС очекује да ће са посебном пажњом бити разматрано у преговорима о Поглављу о енергетици.

За сектор енергетике ништа мање нису важна и питања и из других поглавља, као што су на пример она у "Поглављу 27 - Животна средина", "Поглављу 17 - Економска и монетарна политика", или решавање питања тржишне конкуренције, које је обрађено у "Поглављу 8", тако да ће УНККС у име својих чланова све време бити активно укључен у расправе о свим овим темама.

ВЕСТИ ИЗ СВЕТСКОГ НАФТНОГ САВЕТА

World Petroleum Council

У избору за 21. Конгрес око 2.000 предложених радова и презентација

Call for Papers is closed: 2000 abstracts submitted

МОСКВА - Организатор 21. Конгреса Светског нафтног савета саопштио је да је 18. септембра затворен поступак достављања предлога радова и презентација које ће учесници представити на овом најрепрезентативнијем светском скупу нафтне и гасне привреде.

Из организационог комитета је саопштено да је поднето око 2.000 радова из преко 60 земаља чланица Светског нафтног савета.

На основу прикупљених текстова Организатор московског самтита наводи да су највеће интересовање учесника привукли следећи форуми:

- „Нове могућности у старим пољима“
- „Неконвенционално истраживање и производња нафте и гаса“ и
- „Савремене технологије за бушење и производњу“.

До децембра ове године организатор ће направити избор и обавестити ауторе радова и презентација који ће бити претстављени на 21. Конгресу.

Наредни, 21. Светски нафтни конгрес одржаће се у Москви од 15. до 19. јуна 2014.

MOSCOW - On September, 18, Call for Papers for the 21st World Petroleum Congress was closed. We have received about 2,000 abstracts from more than 60 countries. The following forums appeared to be the main points of your interest:

- "New Opportunities in old fields"
  - "Unconventional oil and gas exploration and production"
  - "Advanced drilling and production technologies".
- Authors of paper and poster proposals selected for the 21 st World Petroleum Congress will be notified by December 2013

The 21st World Petroleum Congress will be held in Moscow (Russia) from 15 to 19 June 2014.

Responsibly Energising a Growing World

21st World Petroleum Congress

15-19 June 2014

Седница Извршног одбора ННКС

БЕОГРАД - Извршни одбор Националног нафтног комитета Србије (ННКС) подржао је на састанку 27. септембра кандидатуру др Јозефа Тота, садашњег потпредседника Светског нафтног савета (WPC), са будућег председника ове организације која окупља више од 60 земаља чланица. Председник WPC бира се на Светском нафтном конгресу, који се у јуну (15.-19.) идуће године одржава у Москви.

Генерални секретар ННКС Слободан Соколовић обавестио је чланове Извршног одбора ННКС о првом заједничком састанку представника Националних нафтних комитета Хрватске, Словеније, Македоније и Србије одржаном јула ове године на Бледу, као и о активностима везаним за рад Светског нафтног савета и припремама за Конгрес WPC, јуна 2014. у Москви.

Извршни одбор је на истој седници, којом је председавао председник ННКС проф. др Петар Шкундрић, именовао Надежду Кокотовић, шефа кабинета генералног директора Нафтне индустрије Србије, за заменика генералног секретара ННКС за међународне односе.

Помоћ изради стратешких државних енергетских докумената

БЕОГРАД - Национални нафтни комитет Србије (ННКС) припремиће и доставити надлежним телима у Влади виђења и сугестије везано за Нацрт стратегије развоја енергетике Републике Србије за период до 2025. године са пројекцијама до 2030. године, закључено је на састанку Радне групе ННКС за анализу прописа, одржаном 3. септембра. На састанку су анализирани и прописи којима се ближе одређује обавеза намешавања биокомпоненти (технички и фискални аспект). Констатовано је да у овој области Нафтна индустрија Србије већ поседује анализе, укључујући искуства других земаља, која ће, уз ставове других чланица ННКС, такође доставити надлежним телима у ресорном министарству задуженим за спровођење ових обавеза које је Србија преузела уласком у европску Енергетску заједницу. Једна од тема састанка била је и анализа предлога за измену Закона о рачуноводству, како би се избегла нерационална обавеза пописа при свакој промени цена у малопродаји, као и обавезе и одговорност трговаца према актуелном Нацрту измена Закона о заштити потрошача.

Анализа тржишта деривата нафте Србије за прву половину 2013.

БЕОГРАД - Извршни одбор Националног нафтног комитета Србије (ННКС) усвојио је на седници 27. септембра Анализу тржишта деривата нафте Србије за период I-VI 2013. године, која обухвата податке о укупној потрошњи и малопродаји моторних горива и кључних деривата нафте. У изради Анализе, коју припрема Удружење нафтних компанија Србије (УНКС), укључени су подаци водећих нафтних компанија у Србији и Управе

царина, рекао је генерални секретар УНКС, Томислав Мићовић.

ННКС на овај начин наставља са израдом и публикавањем кварталних, полугодишњих и годишњих анализа на свом вебсајту, пружајући на тај начин први, пут у нашој земљи, широкој и стручној јавности, институцијама и заинтересованим компанијама свеобухватан увид у кључне показатеље и кретања у овом делу нафтне привреде Србије.

Чланице ННКС

ПРИВРЕДНА КОМОРА СРБИЈЕ

Заједнички пројекти за добробит привреде

Председник Привредне коморе Србије (ПКС) Жељко Сертић и директор Републичког завода за статистику (РЗС) Драган Вукмировић потписали су Меморандум о дугорочној пословној сарадњи две институције. Меморандум предвиђа континуирану сарадњу и размену информација ПКС и РЗС како би заједнички радили на реализацији пројеката у интересу српске привреде.

се веома мало користи, рекао је потпредседник ПКС Здравко Јелушић. Привредној комори Србије (ПКС), као институционалном посреднику у поступку споразумног финансијског реструктурисања, у протеклих годину и по дана захтевом за посредовање обратило се свега 17 привредних друштава, што је незадовољавајуће, рекао је Јелушић. Иако су велика неликвидност и неуредно плаћање обавеза међу најзначајнијим проблемима у привреди Србије, веома је мало интересовање за поступак споразумног финансијског реструктурисања.

Сертић: Српска дијаспора велики развојни ресурс

Српска дијаспора је велики развојни ресурс који треба искористити за привлачење инвестиција у Србију и стварање могућности за већи извоз домаћих производа на инострана тржишта, рекао је председник ПКС Србије Жељко Сертић на састанку са директорком Канцеларије за сарадњу са дијаспором и Србима у региону Славком Драшковић. На састанку је разговарано и о Меморандуму о сарадњи Канцеларије за дијаспору и Привредне коморе Србије и заједничкој стратегији економског повезивања успешних привредника из дијаспоре са коморским системом.

Иницијатива ПКС у име 5.000 фирми

Привредна комора Србије иницирала решавање проблема насталих у примени правилника о плаћању ПДВ-а на промет секундарних сировина. Привредна комора Србије иницирала је изналажење решења проблема примене Правилника о утврђивању сировина и услуга које су непосредно повезане са секундарним сировинама, ради прецизнијег дефинисања тих сировина и различитих тумачења код обрачуна и плаћања пореза на додатну вредност.

Сарадња као подстицај привреди

Привредна комора Србије потписала је меморандуме о сарадњи са Агенцијом за привредне регистре и Агенцијом за осигурање и финансирање извоза Републике Србије и споразуме о сарадњи са Канцеларијом Савета за националну безбедност и Привредном комором Зелене Србије.

ПКС за ефикаснију примену споразумног финансијског реструктурисања

Пројекат „Подршка примени Закона о споразумном финансијском реструктурисању привредних друштава“ представљен у ПКС. Поступак може значајно да допринесе решењу проблема презадужености привредних друштава у Србији, али

Разговори о партнерству ради извоза на трећа тржишта

У Привредној комори Србије одржан је састанак са представницима словачке пословне заједнице на тему успостављања партнерства са српским компанијама у области машиноградње, комуналних услуга и обновљивих извора енергије.

Нове инвестиције за привредни раст

Председник Привредне коморе Србије Жељко Сертић, током дводневне радне посете Француској, разговарао је са економистима и привредницима о дугорочном развоју српске привреде и привлачењу француских инвестиција у Србију.

Добри програми за добру економију

Морамо бити фокусирани на квалитетне програме, како би нашим људима обезбедили добар посао, плате, квалитетнији живот јер на тај начин стварамо нову, савремену Србију. Предстоје тешки и компликовани преговори са Европском унијом, треба урадити и више него што ЕУ тражи, јер само тако српски привредници могу бити конкурентни на том великом тржишту, истакао председник ПКС Жељко Сертић током радне посете Јагодини.

Изградња "Јужног тока" по плану

Измењени и допуњени просторни план посебне намене за трасу "Јужног тока" кроз Србију биће усвојен до краја септембра 2013. године, што ће омогућити да изградња тог гасовода код нас почне по плану, до краја текуће године, а његово коришћење 2016. године, најављено је на скупу у Привредној комори Србије (ПКС). Директор предузећа "Јужни ток Србија" Павел Персицки најавио је да ће у најскорије време почети експропријација земљишта за парцеле на којима ће прво почети изградња "Јужног тока" кроз Србију.

Без ПДВ-а на секундарне сировине

Захваљујући иницијативи Привредне коморе Србије (ПКС) око 5.000 фирми, које учествују у сакупљању и промету секундарних сировина као што су – месинг, бронза, сиви лив, стари електрични шпорети, фрижидери, акумулатори и други неупотребљиви производи због истрошености, ослобођени су плаћања Пореза на додатну вредност (ПДВ).

Сертић и Вујановић о привредној сарадњи

Добри односи Србије и Црне Горе имају потврду и у економији, има доста простора за унапређење, истакнуто на састанку председника ПКС и председника Црне Горе. Председник Привредне коморе Србије (ПКС) Жељко Сертић и председник Црне Горе Филип Вујановић оценили су у Подгорици да изузетно добри односи две земље имају потврду и у економији уз могућност унапређења привредне сарадње и трговинске размене.

Квалитетни пројекти и идеје привлаче инвеститоре

Инвестициони форум Велика Британија-Србија који ће се одржати у новембру у Лондону биће добра прилика да се британским инвеститорима представе потенцијали српске привреде и погодности улагања, истакнуто на састанку потпредседника Привредне коморе Србије (ПКС) Михаила Весовића и председавајућег Британско-српске привредне коморе Пола Џаџа (Paul Judge). Енергетика, екологија, инфраструктура, индустрија хране, ИТ сектор су области у којима би британски инвеститори могли наћи интерес да улажу у Србију, рекао је потпредседник ПКС.

Енергетика покретач развоја

У Привредној комори Србије (ПКС) одржана јавна расправа о Нацрту стратегије развоја енергетике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године. Председник ПКС Жељко Сертић истакао да је потребно дати јасне примедбе и похвале о понуђеном Нацрту стратегије, како би из њега проистекле политике и документа који ће донети јасну и добру будућност Србији, квалитетнијем економском и социјалном развоју. Државни секретар министарства енергетике, развоја и заштите животне средине Србије Дејан Поповић, истакао је да су одржане четири јавне расправе о понуђеном документу, чија израда је почела пре годину дана. Посебно је нагласио да понуђени документ о развоју енергетике Србије није стратегија жеља, већ наше реалности. Стратегија се заснива на три стуба – осигурању енергетске безбедности, развоју тржишта енергије и одрживој енергетици. После јавне расправе, где треба да се изнесе што више примедби и нових идеја, текст Предлога стратегије биће прослеђен Народној Скупштини Србије на усвајање.

Топ 500 привредних друштава у Србији

У Привредној комори Србије (ПКС) представљена публикација предузећа која су солидно пословала у условима кризе. Међу првих 10 - НИС, ЕПС, Телеком Србија, Делез Србија, Србијагас, Таркет, Меркатор С, Делта Холдинг, Викторија група, Фармаком МБ. Председник ПКС Жељко Сертић рекао је да је побољшање економске ситуације најважнији циљ, чије ће остваривање бити мерило успеха земље и њене будућности. Сертић је навео да ће публикација Топ 500 привредних друштава у Србији бити од стратешког значаја за све будуће године рада и развоја привреде јер 500 изабраних фирми, од укупно 5.000 анализираних, дају 50 одсто укупних прихода свих предузећа.

Састанак Комитета Еврокомора и придружених чланица

Председник Привредне коморе Србије (ПКС) Жељко Сертић учествовао је у Анкари на састанку Комитета Еврокомора и придружених чланица, а на маргинама скупа разговарао је са Георги Петровим,

потпредседником Привредне и индустријске коморе Руске Федерације. Сертић је изнео иницијативу за стварање новог нивоа мултилатералне сарадње, у којој би Србија била спона проширењу активности на креирању економске трилатерале Србија - Турска - Руска Федерација. Председник ПКС састао се у Анкари и са министром царине и трговине Турске Хајати Јазикијем и председником турске Уније комора и робних берзи Рифатом Хисарчиоглуом. Разматрана су питања бољег коришћења споразума о слободној трговини и повећања обима размене две земље, као и интензивнија улога комора у тим процесима.

Међународни скуп о заштити животне средине

Тродневни скуп „Интегрисана међународна саветовања о заштити животне средине“ одржан је у Суботици са циљем да се сагледају узроци и последице загађења ваздуха, методе испитивања квалитета амбијенталног ваздуха, као и мере заштите ваздуха у оквиру нове законске регулативе. Међународни скуп окупио је око 200 учесника, међу њима и 30 гостију из Јапана, Немачке, Белгије, Италије других европских земаља...

Српско-бугарски пословни форум

Привредна комора Србије (ПКС) организовала је учешће 30 компанија из Србије на Српско-бугарском пословном форуму „Софија 2013“ који је окупио и 110 бугарских фирми. Бугарски и српски привредници на бизнис форуму у Софији показали су велико интересовање за проширење сарадње, а као перспективни сектори истакнути су ИКТ, инфраструктура, транспорт, бродарство, фармација, слободне зоне.

Делегација ПКС на 54. конференцији ЕТПО у Бечу

Конференција Европских организација за промоцију извоза - ЕТПО у Бечу, на којој је учествовала делегација ПКС, била је посвећена размени искустава у домену промоције извоза, као и анализи актуелних економских токова у Европи. На скупу одржаном 19. септембра, учествовали су представници 23 земље. Председник ПКС Жељко Сертић сусрео се са Антониом Тајанијем, потпредседником Европске комисије, са којим је размотрио питања активности ЕК и могућности за проширење сарадње у пројектима везаним за Латинску Америку. Такође, председник ПКС сусрео се са Валтером Кореном, генералним директором Адвантаге Аустрија, са којим је разговарао о питањима од заједничког интереса и активности ове агенције, која ради у саставу Привредне коморе Аустрије, на простору Србије.

Факторинг - брже до новца

ПКС и УСАИД Пројекат за боље услове пословања организовали су конференцију о факторингу са циљем да се привреди пружи што више информација о могућностима тог начина финансирања у превазилажењу проблема неликвидности.

Факторинг као облик небанкарског финансирања у Србији је присутан још од 2005. године али није био широко разматран као алтернатива постојећим финансијским механизмима. Нови Закон о факторингу, усвојен пре два месеца, допринеће развоју факторинга, што би требало да смањи неликвидност, највише малих и средњих предузећа и повећа извоз, истакнуто је на конференцији "Факторинг - брже до новца".

Подршка Привредне коморе Србије извозницима

Делегација ПКС коју је предводио председник Жељко Сертић и представници неколико амбасада у Србији посетили су у Краљеву фабрику лаких авиона "Аеро Ист Јуроп" (Аеро Еаст Еуропа), ради упознавања извозних могућности те краљевачке фабрике. Сертић је рекао да ПКС жели да подржи све добре идеје, и да Краљево, уз помоћ успешних предузетника и инвеститора, постане још један авио центар у Србији. У овим кризним временима у којима се налазимо и у свим покушајима да актери који учествују у реализацији економске политике у Србије дају свој максимум, ПКС има задатак да подржи све добре идеје и иницијативе, рекао је Сертић.

Белорусија заинтересована за улагања у Србију

Председник ПКС Жељко Сертић боравио је у дводневној посети Белорусији на заседању Пословног савета за сарадњу две земље и Међувладине комисије за трговинско економску сарадњу у Минску. Белоруске компаније заинтересоване су за улагања у Србију и заједнички наступ на трећим тржиштима, рекао је Сертић. Белорусија је заинтересована за улагања на српско тржиште,

како би извозили у Европску унију, Турску и друге земље са којима Србија има потписане споразуме о слободној трговини. Више од 30 српских компанија машинског, металопрерађивачког, енергетског, хемијског, пољопривредно - прехранбеног сектора у посетило је Белорусију у саставу је државно-привредне делегације Србије.

НАФТНА ИНДУСТРИЈА СРБИЈЕ

НИС почео изградњу првог ветропарка у Србији «Пландиште»

На територији општине Пландиште, НИС је 25. септембра почео изградњу првог ветропарка у Србији – «Пландиште». Реализацијом овог пројекта ће се бавити заједничко предузеће «НИС Енерговинд», у којем НИС има половину власничког удела, док је преосталих 50 одсто у власништву приватних инвеститора.

експлоатације ветропарка зависиће од тога када ће Влада Србије усвојити типски модел уговора о гарантованом откупу електричне енергије произведене из обновљивих извора.

«Појављивање првог високотехнолошког ветропарка у Србији приближиће земљу испуњењу норми европске енергетске политике и омогућити да се повећа удео 'зелене', еколошки чисте енергије у националном енергетском балансу. Производећи електричну енергију из обновљивих извора ми смањујемо еколошке ризике, као и наше сопствене трошкове, што је изузетно важно у условима сложене економске ситуације. Желим да нагласим да ми успевамо да повећамо ефикасност у првом реду захваљујући најсавременијим технологијама које ће се примењивати током изградње ветропарка. Важно је и то на који начин смо обезбедили финансирање пројекта – репутација НИС-а, име компаније, били су одлучујући фактори у преговорима с банкама» – истакао је генерални директор НИС-а Кирил Кравченко.

Гаспром енергохолдинг и НИС потписали меморандум о изградњи парно гасне ТЕ у Панчеву

Генерални директор „Гаспром енергохолдинг д.о.о.“ Денис Фјодоров и генерални директор НИС Кирил Кравченко потписали су 25. септембра меморандум о реализацији пројекта изградње парно-гасне ТЕ електричног капацитета до 208 МВт у Панчеву.

У складу с документом, стране ће преговарати о стварању заједничке компаније која ће имати искључиво право инвестирања и спровођења операција на реализацији пројекта. Предвиђено је да ће групи „Гаспром енергохолдинг“ припадати 51% удела у оснивачком капиталу нове компаније, а НИС-у 49%.

Радове на изградњи су отворили први потпредседник Владе Србије Александар Вучић и генерални директор НИС-а Кирил Кравченко.

Током реализације пројекта на територији општине «Пландиште» биће изграђена 34 ветрогенерациона уређаја, укупног капацитета 102 мегавата. Капитална улагања у реализацију пројекта, укључујући израду пакета базне документације и неопходних дозвола, износиће око 160 милиона евра. Притом, обим финансијских средстава које улаже НИС неће бити већи од 23 милиона евра. Планирано је да се остатак суме обезбеди из средстава која ће уложити партнери на пројекту, као и из кредитних ресурса.

Паралелно с почетком грађевинских радова, «НИС Енерговинд» завршава преговоре с потенцијалним компанијама добављачима опреме, међу којима су најзначајнији европски произвођачи. Финална одлука о избору добављача биће донета до краја 2013.

Пројекат изградње ветропарка «Пландиште» одобрио је 2013. године Одбор директора НИС-а, након чега је уследила фаза комерцијалних преговора, добијање дозвола и прецизирање услова реализације пројекта.

Очекује се да ће просек изградње ветропарка трајати највише 12 месеци. По важећим законима Републике Србије, електричну енергију произведену у ветропарку откупљиваће јавно предузеће «Електропривреда Србије». Рок почетка

У СЛУЖБИ ВАШЕГ ПОСЛОВАЊА

Привредна комора Србије је независна, савремена и одговорна небудетска институција, национална асоцијација свих српских привредника, која своју традицију, искуство, знање и стручност ставља у службу најбољег интереса својих чланица и српске привреде.

Нашим члановима смо подршка у свакодневном пословању уз услуге пословног информисања и саветовања, едукације и стручног усавршавања и заштите интереса пред државним органима и институцијама.

У НАЈБОЉЕМ ИНТЕРЕСУ СРПСКЕ ПРИВРЕДЕ
www.pks.rs

Електрична и топлотна енергија које се буду производиле у ТЕ у првом реду ће снабдевати рафинерију НИС-а и петрохемијски комбинат ХИП „Петрохемија“ (стратешки партнер НИС-а) који се налазе у Панчеву. Планирано је да се преостала количина електроенергије пласира на енергетско тржиште Србије, које ће се, према очекивањима, у потпуности либерализовати почетком 2015. године. Стварање ТЕ на бази технологије парно-гасног циклуса јесте економски и еколошки најфикасније решење. Ова технологија обезбеђује висок коефицијент корисног дејства и, следствено, ниску потрошњу горива.

То ће омогућити смањење трошкова набавке електричне енергије за рафинерију НИС-а и петрохемијски комбинат ХИП „Петрохемија“.

Гориво за ТЕ биће природни гас – еколошки најчистији енергетски ресурс.

„Синергијске могућности које настају при интеграцији праваца делатности групе Гаспром омогућавају успешну реализацију неопходних економски исплативих пројеката. За Гаспром енергохолдинг, ТЕ у Панчеву је пилот-пројекат који потврђује озбиљан карактер наших намера да изађемо на међународно електроенергетско тржиште, између осталог, путем реализације пројеката нове изградње“, нагласио је Денис Фјодоров.

„Учешће НИС-а у пројекту изградње ТЕ у Панчеву јесте пре свега део нашег корпоративног програма повећања ефикасности искоришћења енергетских ресурса. Нови савремени објекат за електрогенерацију у Панчеву обезбедиће не само несметано снабдевање нашег највећег производног објекта – Рафинерије, већ и додатну могућност за уновчавање гаса који НИС производи. При пројектовању ТЕ, свакако бирамо најнапредније технологије које ће омогућити смањење обима оперативних трошкова и висок ниво еколошке безбедности“, истакао је Кирил Кравченко.

Исплата дивиденди акционарима НИС-а

НИС је 20. августа исплатио својим акционарима дивиденду за 2012. годину. Укупна сума за исплату дивиденди износи 12,36 милијарди динара. Бруто износ по акцији је 75,83 динара.

Право на дивиденду имају сви акционари који су били уписани у Централном регистру, депоу и клирингу хартија од вредности као власници акција на Дан акционара V редовне седнице Скупштине акционара који је био 8. јуна 2013. године.

Акционарима који су као грађани добили по пет акција НИС-а, око 2,4 милиона мањинских акционара, уплаћена је припадајућа дивиденда на новчане рачуне у Банци Поштанска штедионица. Истовремено, НИС је уплатио порез на приходе од

капитала који за домаћа физичка лица износи 15 одсто.

Датум исплате дивиденди акционарима НИС-а у складу је са одлуком генералног директора Компаније. Овој одлуци претходила је одлука Скупштине акционара да се за исплату дивиденди издвоји 25 одсто добити остварене у 2012. години, уместо 15 одсто, колико износи минимум предвиђен Политиком дивиденди Компаније.

Износ од преко 12 милијарди динара је највећи износ који је нека компанија, листирана на Београдској берзи, исплатила на име дивиденде.

Од 500 највећих компанија у региону, НИС најуспешнији по нето добити

На листи 500 највећих фирми у средњој Европи, коју традиционално сваке године почетком септембра објављује ревизорско-консултантска кућа Дилојт, НИС је заузео прво место у региону у категорији висине остварене нето добити у 2012, док је хрватски Телеком други, са скоро дупло мањом добити -225 милиона евра.

На листи 500 највећих компанија у Средњој Европи у 2012, као и претходне године, прва два места су заузеле две енергетске компаније – пољски ПKN Орлен и мађарски МОЛ, док је на трећој позицији чешка Шкода. Међу ранжираним компанијама, из Србије је осам фирми, три мање него у 2011. години.

НИС је у 2012. години остварио најуспешније финансијске резултате од када постоји. Они су постигнути захваљујући повећању профитабилности, константном расту инвестиција у нове технологије, развоју малопродајне мреже у земљи и региону, као и истраживањем и повећањем резерви нафте и гаса.

Додатна модернизација рафинерије у Панчеву

НИС је током лета привео крају инвестиционе послове у Рафинерији нафте Панчево. Вредност ових инвестиција износи готово шест милијарди динара.

На овај начин, настављен је процес сталног унапређивања прерађивачких капацитета који је уследио након прошлогодишњег завршетка МН-С&ДНТ комплекса на којем се успешно производе деривати Евро 5 стандарда.

У овом периоду, компанија је завршила модернизацију пристаништа на Дунаву и наставила модернизацију ауто-пунилишта. Уз то, реконструисано је највеће рафинеријско постројење за производњу бензина и бензинских компоненти (ФКК комплекс). Окончане су и бројне инвестиције како би се смањили трошкови производње и подигао степен енергетске ефикасности, међу којима је и термозаштита 24 резервоара на које се наноси специјални течни керамички изолациони материјал.

У наредном периоду, створиће се сви услови за производњу биодизела са одговарајућим садржајем биокомпоненти. Овом инвестицијом вредном више од 100 милиона динара, НИС отвора врата за извоз деривата у земље Европске уније.

Осим ових инвестиција, до краја године ће се у Рафинерији реализовати још око 40 мањих техничко-технолошких пројеката и побољшања.

Пристаниште на Дунаву

Свакако највећа инвестиција током летњег периода, укупне вредности од готово четири милијарде динара, јесте завршетак модерног пристаништа на Дунаву. Овом инвестицијом омогућиће се утовар и истовар деривата по најстрожим светским стандардима. Реч је пре свега о еколошкој инвестицији, јер ће се са новим утоварним рукама и уређајима за повраћај гасова практично у потпуности елиминисати емисија штетних материја у ваздух, земљиште и воду. Омогућено је централизовано управљање и контрола утовара и истовара на пристаништу, поуздан и безбедан рад за запослене, као и задовољење строгих норми сигурносне и противпожарне заштите. У склопу модернизације, на пристаништу је изграђено пет најсавременијих резервоара са дуплим плаштом, фиксним кровом, пливајућим мембранама и системом бланкетинга који онемогућавају испарења у атмосферу. Изграђени су и потпуно нови цевовод и затворен дренажни систем, а урађена је и реконструкција уљне и атмосферске канализације.

Рафинеријско ауто-пунилиште

Следећа у низу је модернизација рафинеријског ауто-пунилишта која се ради у четири фазе. Завршена је друга етапа, вредна готово 700 милиона динара, којом је обезбеђено пуњење цистерни системом наливања одоздо (bottom loading) у складу са најсавременијим европским стандардима, чиме се остварује нулта емисија загађујућих материја у атмосферу. Изградњом затворених дренажних, канализационих и истоварних система, остварена је заштита ваздуха, земљишта и подземних вода

од могућег изливања штетних материја. Додатно је унапређен и модернизован процес рада уградњом новог управљачког система и инструменталне опреме, подигнута је индустријска безбедност и сигурност рада инсталација применом аутоматских блокадних система, система детекције пожара и гаса, као и новог савременог аутоматског система за гашење пожара. Инсталиран је нови МЕС софтвер, који омогућава ефикаснију отпрему деривата, а запосленима знатно комфорнији и безбеднији рад. Одмах након ове инвестиције, у првим данима августа је почела и трећа фаза модернизације ауто-пунилишта која подразумева затворен и еколошки савремен утовар мазута, као и обезбеђење утовара цистерни системом „наливања одоздо“ на још неколико утакачких острва. На основу прелиминарних процена, вредност ових радова биће око 230 милиона динара.

ФКК комплекс

Завршен је и процес додатне модернизације постројења за производњу бензина и бензинских компоненти на постројењу флуидног каталичког крекинга (ФКК комплекс) у вредности од око 290 милиона динара. Уграђени су савремени сепаратори и циклони у реактору, чиме се остварује примарни циљ: повећање сигурности у раду, као и повећање производње деривата за којима на тржишту постоји већа потражња. Реч је о течном нафтном гасу и пропилену чија ће производња након реконструкције бити повећана за 29 одсто, док ће продукција дизел горива порастати на 9,7 одсто.

Термоизолација резервоара

У циљу постизања веће енергетске ефикасности и мање потрошње водене паре за загревање резервоара, у РНП је у току реализација инвестиције термоизолације 24 резервоара на које се наноси специјални течни керамички изолациони материјал – „Изолат“, произведен у Русији. Укупна вредност ове инвестиције је око 250 милиона динара, а садашње процене говоре да ће се уштедом у потрошњи водене паре за загревање резервоара, ова инвестиција исплатити у периоду од три године.

ШТА ПОКРЕЋЕ ТАТИН АУТО?

Енергија живота

ЈП „СРБИЈАГАС“ Нови Сад „ЈУЖНИ ТОК“ – центар транспортног гасоводног система Балкана

Иако је лето обично период затишја, овога пута, компанија Србијасас се може похвалити многим значајним пројектима који су управо започети или реализовани баш у протеклим летњим месецима.

Наиме, током јула месеца, генерални директор ЈП „Србијасас“ и директор Подземног складишта гаса Владимир Кузњецов, у присуству бројних новинара, обишли су постројења „Банатски двор“ овог нашег, засад јединог гасног складишта. У сусрет међународној конференцији о „Јужном току“ уприличен је обилазак првог гасног објекта на траси будућег гасовода, где је тих дана управо у пуном јеку било утискивање гаса за предстојећу грејну сезону. Како је новинарима рекао Душан Бајатовић, планирано је да до краја новембра, утискивање гаса буде у потпуности завршено, тако да ће српско тржиште пред наступајућу зиму имати на располагању укупно 450 милиона кубика гаса, а поменуто подземно складиште ће у будућности служити за техничке потребе Јужног тока. Осим тога, директор „Србијасаса“ је и овом приликом истакао да су сви услови за почетак изградње и полагање прве цеви „Јужног тока“ у Србији, које је планирано за крај новембра или почетак децембра ове године, сасвим испуњени. Обезбеђено је и финансирање, тако што ће се српски финансијски улог заокружити са укупно 105 милиона евра, а све остало ће, на принципу пројектног финансирања, уложити „Гаспром“ и руске банке, и то под веома повољним условима. Такође је поменуто и то да ће почетком септембра бити расписани тендери за набавку цеви и компресора, као и да ће бити урађен и ревидиран главни пројекат између Србијасаса, Гаспрома и Републике Србије.

Свакако један од најзначајних догађаја током јула месеца била је конференција о Јужном току, под називом „Јужни ток – еволуција гасовода“. Конференција је одржана и београдском хотелу

„Хајат“, у присуству високих званика и значајних гостију из земље и иностранства. Поред генералног директора Србијасаса и директора пројекта „Јужни ток“ Александра Сиромјатина, били су ту и

председник Владе Републике Србије Ивица Дачић, министарка енергетике, развоја и заштите животне средине Зорана Михајловић, руски амбасадор у Београду Александар Чепурин, као и многи други. Александар Сиромјатин, том приликом је рекао да је у Србији донет најбољи и најнапреднији закон који омогућава почетак изградње гасовода до краја ове године. Генерални директор ЈП „Србијасас“ је такође истакао да би Србија, због свог географског положаја и учешћа у пројекту „Јужни ток“ могла да буде центар или срце транспортног гасоводног система Балкана. Он је при том истакао да би српске фирме од 1,85 милијарди евра, колико ће износити укупна вредност радова у Србији, могле да узму 600-800 милиона евра, али само под условом да могу да одговоре захтевима у погледу цене и опреме. Гасовод ће се градити по најсавременијим и најбољим технологијама које нико пре није користио. Јужни ток ће бити прикључен на највећи гасоводни проводни систем који се модернизује и шири у Русији и који повезује сва гасна налазишта у тој земљи, истакао је Сиромјатин

Крајем јула месеца, директор наше компаније примио је и делегацију Кинеско-европске асоцијације за техничку и економску сарадњу, коју је предводио

потпредседник и генерални секретар Ву Хаију. Бајатовић је упознао госте из Кине, са пословањем, резултатима и плановима наше компаније, док су кинески привредници настојали да се упознају са могућностима улагања у нашој земљи.

Оно што је свакако „загрејало“ ово лето, јесте и нова цена гаса, која је у просеку већа за 5,7%. ЈП „Србијагас“ је учествовало на јавном тендеру које је по Закону о енергетици расписало Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине и том приликом наша компанија је изабрана за снабдевача јавних снабдевача- дистрибутера. Просечно повећање цена јавног снабдевања (без ПДВ-а) за сва домаћинства у Србији је 4,4 процента (на 46,3 дин/м³), а за све купце прикључене на дистрибутивне системе 5,7 процената (на 42,9 дин/м³). Ова промена цена је настала услед повећања набавне цене природног гаса по којој ЈП „Србијагас“, као јавним тендером изабрани снабдевач који снабдева јавне снабдеваче, продаје овај енергент лиценцираним јавним снабдевачима. Цене природног гаса су различите код јавних снабдевача, због различитих трошкова дистрибутивних система. Повећање цена природног гаса крајњим купцима код 33 јавна снабдевача се креће у распону од 1,9 – 6,4%, а нове цене природног гаса примењују се од 1. септембра 2013. године.

Осим тога, треба истаћи и то да је на основу поступка јавног тендера, Влада Републике Србије донела Решење којим се Србијагас одређује за снабдевача који ће обављати резервно снабдевање природним гасом крајњих купаца који немају право на јавно снабдевање. Тај посао наша компанија ће обављати од 1. септембра 2013. до 1. јануара 2016. године.

У овој тромесечној ретроспективи свакако је значајно поменути и то да је Савет Агенције за енергетику Републике Србије дао сагласност на Правила о раду транспортног система природног гаса ЈП „Србијагас“. Доношењем Правила о раду транспортног система ЈП „Србијагас“, успостављен је неопходан правни оквир за даљи развој и ефикасно функционисање тржишта природног гаса на принципу конкуренције и његово уклапање у јединствено европско тржиште.

Ако пак говоримо о гасификацији у протеклом периоду, треба рећи да је у овом кварталу, после неколико околних насељених места, на ред је дошао и град Шид, где је у плану да се постави 80 километара дистрибутивне гасне мреже и 5,5 km гасовода средњег притиска. Такође, још једна индустријска зона имаће гас у понуди за инвеститоре. Наиме, према недавној одлуци Скупштине града Пожаревца, за изградњу тамошње индустријске зоне у буџету града предвиђена су средства у висини од 103 милиона динара. У оквиру тог пројекта, једна од највећих инвестиција свакако је изградња гасне инфраструктуре за будуће инвеститоре, а посао заједнички успешно реализују Србијагас и Дирекција за изградњу града Пожаревца.

Топло лето није спречило ни управу предузећа, а ни раднике наше компаније да буду активни. Наиме, у протеклом кварталу донет је Програм пословања предузећа за 2013. годину, на који је у августу, Влада Републике Србије дала сагласност.

За све запослене у Србијагасу је била охрабрујућа и вест да је постигнут, договор у преговорима између представника синдиката, послодавца и Владе, тако да је крајем јула потписан Споразум о продужењу рока важења Колективног уговора за ЈП „Србијагас“. Ово је свакако значајно питање, јер се њиме, се поред осталог, дефинишу услови заснивања радног односа, стручно оспособљавање и усавршавање, радно време, одмори, одсуства, зараде, и друга права и обавезе запослених у нашој компанији.

И на крају, охрабрујуће вести долазе и из Агрожива,

за који, чини се, стижу бољи дани. Наиме, средином јула, у Београду је потписан Споразум о стратешком партнерству између италијанске групе „Веронези“, ЈП „Србијагас“ и Владе Републике Србије, а у вези са будућом сарадњом са предузећем „Агрожив“. Србијагас је у стабилизацију производње у Агроживу од уласка у власничку структуру те компаније уложио скоро осам милиона евра, навео је Душан Бајатовић и изразио наду да ће „Веронези“ већ крајем првог квартала идуће године почети и да реализује инвестицију у Србији и нашим произвођачима обезбедити брзу и сигурну наплату.

СВЕТ ОКО НАС ПОКРЕЋЕ ЕНЕРГИЈА, НАЈБОЉА ЈЕ ОНА КОЈА ГА ЧУВА.

ЈП „СРБИЈАГАС“, Нови Сад
Народног фронта 12, Нови Сад, Србија, 21000
ТЕЛ + 381 21 481 1549 / +381 21 481 2703 / ФАКС +381 21 481 1305
www.srbijagas.com

СРБИЈАГАС

ТРАНСНАФТА

ЈП Транснафта у систему обавезних резерви

У условима нестабилног геополитичког окружења, где није лако успоставити баланс између снабдевања и потражње, посебно у условима растуће потражње нових великих држава потрошача, криза у снабдевању производима нафтног порекла из трећих држава може бити неочекивана и може имати велике утицаје на економске активности у Европској унији. Могући поремећаји у снабдевању проистекли из проблема приликом увоза нафте и деривата нафте из трећих држава или у случају значајног повећања цене на међународном тржишту могу изазвати озбиљне утицаје у економским активностима у Европској унији. Сигурност снабдевања нафтом и дериватима нафте је посебно важна, због остваривања транспорта и функционисања хемијске индустрије. Систем резерви нафте и деривата нафте унутар држава чланица Европске уније је посебно значајан као фактор превенције евентуалних поремећаја у снабдевању енергијом у случају потешкоћа, макар и привремених.

Директивом 2009/119 ЕЗ дефинисане су обавезе земаља чланица да одржавају минималне залихе сирове нафте и нафтних производа. Овом директивом класификују се обавезне резерве нафте и деривата нафте на интервентне и специфичне резерве. Интервентне резерве су резерве нафте и деривата нафте, које одговарају количини од 90 дана просечног нето увоза или 61 дан просечне дневне домаће потрошње, већ према томе која од ове две количине је већа. Специфичне резерве су део интервентних резерви, за које државе чланице могу да се одреде да их чувају а морају бити у власништву државе или Централног складишног тела (ЦСТ). Уколико се држава чланица не обавезе на чување специфичних резерви за најмање 30 дана унутрашње потрошње, мора обезбедити да минимум једна трећина обавезних резерви буде у облику производа.

Механизам чувања обавезних резерви има своју структуру - скуп учесника у овом механизму. Директивом је уређен положај Централног складишног тела (ЦСТ), које свака држава чланице може основати било где на територији Европске

Уније. Ово тело треба да буде одговорно за стварање, одржавање и занављање резерви сходно Директиви. Механизам чувања обавезних резерви има своју структуру - скуп учесника у овом механизму. Директивом је уређен положај Централног складишног тела (ЦСТ), које свака држава чланице може основати било где на територији Европске Уније. Ово тело треба да буде одговорно за стварање, одржавање и занављање резерви сходно Директиви.

Поред ЦСТ утврђен је појам економског оператора - привредног субјекта који чува интервентне резерве.

Министарски савет Енергетске заједнице је у октобру 2012. године (фото) утврдио да је крајњи рок за имплементацију Директиве 2009/119/ЕС у земљама чланицама заједнице 1. јануар 2013. године. Обавеза имплементације система обавезних резерви нафте и деривата нафте у Републици Србији произилази из процеса стабилизације и придруживања Европској унији и хармонизације правног система Републике Србије са правним системом Европске уније. У области енергетике је основана Енергетска заједница, унутар које се врши хармонизација тржишта енергије Републике Србије и тржишта енергије Европске уније, а један елемент овог процеса је и успостављање система обавезних резерви нафте и деривата нафте.

У поступку усвајања пред Владом Републике Србије је Нацрт новог Закона о Републичким робним резервама. Овим Нацртом предвиђено је да поред робних резерви постоје и обавезне резерве нафте и деривата нафте.

ЈП Транснафта је основано за обављање ценоводног транспорта нафте и деривата нафте, као енергетских делатности од општег интереса, које већ обављањем основне делатности има предуслове и део потребне инфраструктуре неопходне за систем обавезних резерви. Ово јавно предузеће је почев од 2009. године уз сагласност оснивача - Владе Републике Србије проширило своје делатности на делатности складиштења и трговине нафтом и дериватима нафте. Такође је на основу Закључка Владе и уговора закључених са Министарством одбране и Републичком дирекцијом за имовину Републике Србије ступило у пословни аранжман са Министарством одбране, како би ставило у функцију и обезбедило пословно искоришћење складишних капацитета за деривате нафте, које је користила Војска Србије. Уз постојећу и планирану инфраструктуру, ЈП Транснафта је у могућности да преузме улогу у систему обавезних резерви, коју јој намени Република Србија и ресорно Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине.

ЛУКОИЛ

Дмитриј Медведев – Поштовање еколошких принципа у освајању морских налазишта

Председник Владе Руске Федерације Дмитриј Медведев посетио је почетком октобра морску нафтну платформу с које ЛУКОИЛ добија нафту на налазишту Јуриј Корчагин у Руском сектору

Медведев је истакао јединственост и технолошку сложеност објекта, након што је имао прилику да се детаљно упозна са условима живота и рада на овој нафтној платформи. Цео процес надзире 35 камера у производном модулу и још 40 у стамбеном делу. Осим тога, на платформи је инсталирано 11 хиљада различитих сензора који контролишу рад објекта. Захваљујући овоме, у току три године, колико платформа ради, није се појавио ни један проблем везан за безбедност технолошких објеката. Премијер је сазнао да смена траје 12 сати дневно, а да се посаде мењају на 14 дана. Сазнавши да се на платформи користи тренутно најсавременија у свету норвешка опрема, Медведев је истакао да су спретне руке обучених професионалаца једнако важне.

Премијер Медведев на платформи Јуриј Корчагин

Каспијског мора. У пратњи председника ОАО „ЛУКОИЛ“ Вагита Алекперова премијер је обишао производни и стамбени модул, те командни центар.

Руски премијер је похвалио систем „нулте емисије“ који Компанија примењује приликом освајања морских налазишта. Овај систем подразумева

сакупљање и одвожење ради касније утилизације свег отпада из производње и отпада насталог у току боравка људи на нафтној платформи. Дугогодишњи еколошки и сателитски мониторинг није забележио ни један пример загађења мора услед пословања ЛУКОИЛа.

Представници Компније саопштили су премијеру да је на платформи могуће бушити дужином 8.000 метара. Хоризонтално бушење омогућава шире отварање слоја, што повећава коефицијент добијања нафте. Да би била избушена једна бушотина потребно је 70 дана.

У одласку са нафтне платформе, премијер Медведев је направио неколико фотографија и за успомену написао на зиду контролног пун кта „Срећно!“

Платформа Јуриј Корчагин

ЛУКОИЛ је започео производњу нафте на налазишту Јуриј Корчагин априла 2010. године, а први танкер Caspian Stream нафтом са овог налазишта натоварен је октобра исте године. Тренутно је производња достигла 1,5 милиона тона годишње.

Нафта која се добија на налазишту помоћу морске стационарне платформе отпорне на лед подводним цевоводом пречника 300 мм и дужине 60 км испоручује се на пливајуће нафтно складиште носивости 28 хиљада тона, које је причвршћено за пристаниште. Ради обезбеђивања непрестане 24-часовне испоруке нафте танкерима који немају заштиту од леда, пливајуће нафтно складиште је смештено у делу Каспијског мора које чак ни зими не покрива лед.

Налазиште Јуриј Корчагин ЛУКОИЛ је открио 2000. године. Залихе нафте и гаса по категоријама ЗР премашују 270 милиона барела нафтног еквивалента. Максимални ниво производње на годишњем нивоу је 2,5 милиона тона нафте и једна милијарда кубних метара гаса.

Платформа на Балтичком мору

Укупно у Руском сектору Каспијског мора ЛУКОИЛ је открио осам налазишта са залихама (С1+С2) од 1,1 милијарде тона условног горива. За бушење је припремљено 14 структура.

ЛУКОИЛ је разрадио схему комплексног опремања налазишта Северног Каспија. Посебно се планира изградња 25 платформи, постављање више од 1,5 хиљада километара цевовода, од чега ће око хиљаду километара цевовода ићи испод воде. На копну ће бити изграђено више од 550 километара цевовода, као и обалски објекти.

Еколошки мониторинг на Балтику

ЛУКОИЛ је објавио резултате еколошког мониторинга за 2012. годину налазишта Кацовскоје (D-6) које Компанија експлоатише у Балтичком мору. У току мониторинга извршено је комплексно еколошко снимање, акустичка истраживања, контролно узорковање и прикупљање узорака ихтиопланктона. Метеоролошке информације су стизале из аутоматизоване хидрометеоролошке станице на нафтној платформи, као и обалских метеостаница и пунктова. У приобалном делу су спровођена испитивања макрофлоре морског дна, контролисан је садржај нафтних деривата у води и нафтно и мазутно загађење плажа. Евиденција орнитофауне је спровођена на обалским и морским путевима.

Према резултатима овог комплексног мониторинга нису забележени негативни утицаји морске производње на животну средину и потврђена је ефикасност мера ЛУКОИЛа за обезбеђивање еколошке безбедности Кравцовског нафтног налазишта.

Сателитски мониторинг осим руског сектора обухватио је и пољски и литвански сектор Балтика. Норвешка сателитска служба KSAT послала је и проанализирала 144 сателитске радиолокационе слике са три независна сателита: Европске космичке агенције, Канадске сателитске агенције и „Мекдоналд, Детвајлер и Асошијетс“.

Годишњи мониторинг у овом сектору спроводи се од 2003. године и за све то време није било ни једне мрље од нафтне платформе или подводног цевовода.

Вађење нафте на налазишту Кравцовскоје започето је 2004. године.

Варандејски терминал у Баренцовом мору

LUKOIL

LUKOIL GENESIS ZA ČISTOKRVNE KONJSKE SNAGE

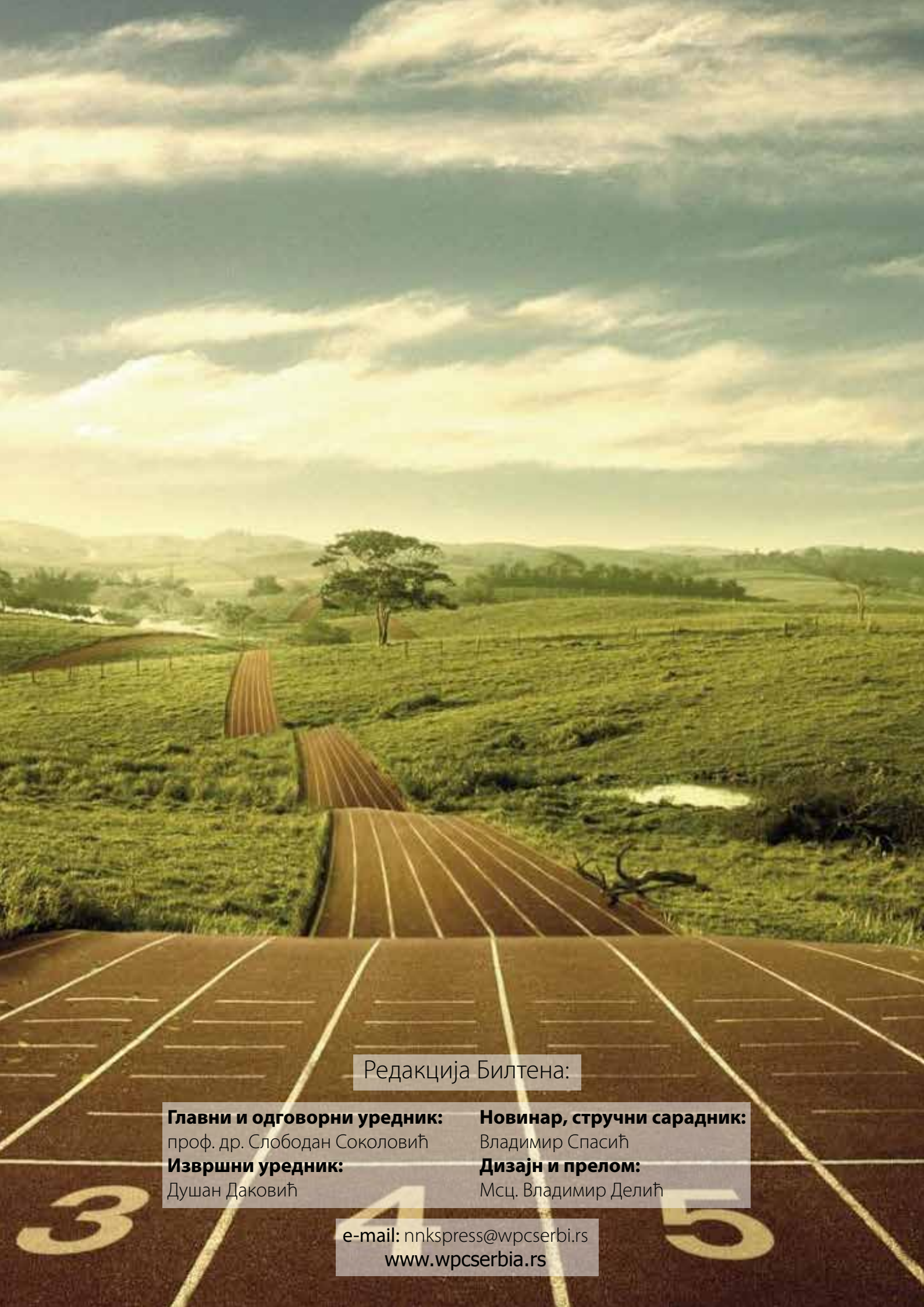

MOTORNA ULJA

USKORO NA
BENZINSKIM STANICAMA
LUKOIL SRBIJA

Редакција Билтена:

Главни и одговорни уредник:

проф. др. Слободан Соколовић

Извршни уредник:

Душан Даковић

Новинар, стручни сарадник:

Владимир Спасић

Дизајн и прелом:

Мсц. Владимир Делић

e-mail: nnkspress@wpcserbi.rs
www.wpcserbia.rs